

T.C
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB ANABİLİM
DALI
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ULUSLARARASI TİCARİ
UYUŞMAZLIKLARDA ÇÖZÜM YOLU OLARAK
TAHKİM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMRAN GHOLİZADEH

100044066

İSTANBUL, 2019

T.C
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB ANABİLİM
DALI
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ULUSLARARASI TİCARİ
UYUŞMAZLIKLARDA ÇÖZÜM YOLU OLARAK
TAHKİM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMRAN GHOLİZADEH
100044066

DANIŞMAN
DR. MUHİTTİN ADIGÜZEL

İSTANBUL, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

.....
Ulusallararası Ticaret ve Avrupa Birliği Hukuku
Yüksek Lisans programı öğrencisi..... Kamran Gholizadeh in..
.....
Ulusallararası Ticari Uyuşmazlıklarda Çözüm Yolu Olarak Tahkim
.....
.....başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 21.01.2019 tarih ve135-14.....sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	: Dr. Öğr. Üyesi Muhittin ADIGÜZEL	
JÜRİ ÜYESİ	: Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ	
JÜRİ ÜYESİ	: Prof. Dr. Mehmet MELEMEN	

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

ÖZ

Türkiye Cumhuriyeti Uluslararası Ticaretle yoğun ilişkisi bulunan Ülkelerden biridir. Uluslararası Ticari Sözleşmeler her ne kadar da dikkatli bir sözleşme olursa olsun herhangi bir Uyuşmazlığın ortaya çıkması öngörülmektedir. bu türlü Uyuşmazlıkların ortadan kaldırılması için Uluslararası Tahkim bir çözüm mekanizması olarak ve hemde tarafsızlık, hızlı karar, icra edilebilecek gibi üstünlüklerden dolayı Uyuşmazlık taraflarıca seçilmektedir. tahkimde uyuşmazlık taraflarının tahkimin dezavantajlarına ve ya tarafların memnun kalmamaları gibi durumlarada rast gelmektedir. bu çalışmada Uluslararası Tahkim hakkında genel bilgiler, ad hoc tahkim ve kurumsal tahkim merkezlerinin hakkında bilgiler, Uluslararası Tahkime başvuru yolları, hangi kanunların tahkim sürecinde kullanılması ve bir yabancı tahkim kararının tanınması ve tenfizi gibi konular incelenmiştir.

ABSTRACT

This master thesis in international commercial arbitration Karara of turkey on enforcement issues addressed alınmıştır.öncelikl arbitration and international arbitration for public information after verilmiştir.o worldwide commonly referred few arbitral institutions inclu were followed and eventually the foreign arbitration to decide how the national and international law, recognition and telling enforcement It was studied.

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Eğitimim boyu bütün emegi geçen çok değerli hocalarıma özellikle sayın Dr. Öğr. Üyesi Muhittin ADIGÜZEL, Prof. Dr. Ömer ÖZKAN, Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ ve Prof.Dr Mehmet MELEMEN hocalarıma derin tesekkürler ve saygılarımı sunmak istiyorum ve yüce Allahtan hocalarıma uzun ömür ve güzel bir hayat diliyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TEŞEKKÜR	vii
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

TAHKİM HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE ULUSLARARASI TAHKİM KURUMLARI

1.1.Tahkimin Anlamı ve Tanımı:	12
1.2.Tahkimin Avantajları ve Dezavantajları:	12
1.3.Tahkimin Dezavantajları:	13
1.4.Tahkim Anlaşması:.....	13
1.5.Tahkimde uygulanacak hukuk:.....	14
1.6.Tahkimin Türleri:	14
1.6.1.Zorunlu tahkim ve ihtiyari tahkim	14
1.6.2.Ad HOC Tahkim ve kurumsal Tahkim:	15
1.6.3.Ulusal Tahkim ve Uluslararası Tahkim:.....	16
1.7.Uluslararası Tahkim Hukuku Teorileri	16
1.7.1.Kazai Teori	16
1.7.2.Akti Teori	17
1.7.3.Bağımsız Teori	17
1.7.4.Karma Teori	17
1.8.Tahkim Dışı Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri.....	17
1.8.1.Uzlaştırma (Conciliation)	18
1.8.2.Müzakere (Negociatioan)	9
1.8.3.Arabuluculuk (Mediation)	18
1.8.4.Kısa Duruşma (Mini Trail).....	18
1.9.Uluslararası Ticari Tahkimin İncelenmesi.....	19
1.10.Tahkim Sözleşesi.....	19
1.11.Tahkim Şartı(Arbitration clause).....	10
1.12.Tahkimin Bağımsızlığı	19

1.13.Tahkim Şekline Uygulanacak Hukuk.....	19
1.14.Tahkim Hakemlerinin Sayısı.....	19
1.15.Tahkimin Yeri	11
1.16.Tahkimde Uygulanacak Dil.....	20
1.17.Tahkimin Masrafları ve Giderleri.....	20
1.18.Uluslararası Ticarete Ortaya çıkacak Muhtemel Uyuşmazlıklar	12
1.19. Milletlerarası Ticaret Odası(ICC):	21
1.19.1.Milletlerarası Ticaret Odasının Tahkim Divanı:	21
1.19.2.MTO Tahkim Talebi ve prosedürü:.....	13
1.19.3.Hakemlerin seçilmesi:	22
1.19.4.Tahkimin Süresi ve Ücreti:.....	22
1.20.Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku komisyonu (UNCITRAL):	23
1.20.1.UCITRAL Tahkimine Başvuru	24
1.20.2.UNCITRAL Kurallarına Göre Tahkim Yeri.....	24
1.20.3.UCITRAL Tahkim Kurallarına Göre Tahkim Dili	24
1.20.4.UNCITRAL Tahkim Giderleri	16
1.20.5.UNCITRAL Tahkim Kararı	25
1.21.Yatırım uyuşmazlıklarının çözümlenmesine ilişkin uluslararası merkez (ICSID):.....	25
1.21.1.ICSID Sözleşmesinin Yapısı Ve Amacı.....	17
1.21.2.ICSID Sözleşmesinin Kavramı	26
1.21.3.ICSID Tahkimine Başvurmak	26
1.21.4.Tahkim Yeri ICSID Sözleşmesine Göre	18
1.21.5.ICSID Sözleşmesinde Tahkim Dili	27
1.21.6.ICSID Tahkiminin Uygulama Alanı	27
1.22.Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA):	19
1.23.Amerikan Tahkim Kurumu (AAA):.....	20
1.24.Çin Uluslararası Ekonomik ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC):.....	29
1.25.Rusya Fedrasyonu Ticaret ve Sanayi Odası Uluslararası Tahkim Mahkemesi (ICAC):.....	21
1.26.Alman Tahkim Kurulu (DIFS):.....	21
1.27.Türkiye Odalar Borsalar Birliği Tahkim Merkezi (TOBB):	30

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI HAKEM KARARLARININ KAYNAKLARI VE TENFİZİ:

2.1.İç ve Dış Tahkimin Kaynakları ve Düzenlemeleri:.....	32
2.1.1.İç Kaynaklar:	32
2.1.2.Uluslararası kaynaklar:.....	33
2.2.Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınma ve Tenfizinde Uygulanacak Usul Hukuku:.....	34
2.3.Milletlerarası Özel Hukuk (MÖHUK) Gereğince Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınma Ve Tenfizi:	34
2.4.Yabancı Tahkim Kararlarının New York Sözleşmesine Göre Tanınma ve Tenfizi:	36
2.5.Tanıma ve Tenfiz şartları:	36
2.6.New York Sözleşmesinin Uygulama Alanı.....	38
2.7.Genel Olarak Türk Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi	38
2.7.1.İç kaynaklara Göre Tenfizin Ön Şartları	39
2.7.2.Hakem Kararının Yabancı Olma Şartı	39
2.7.3.Hakem Kararlarının Kesinleşmesi ve İcra Kabiliyetinin Kazanılması.....	41
2.7.4.Kararların Tenfiz Zamanı Mütakabiliyet İlkesi	41
2.7.5.Tahkim Kararlarının Tenfizinde Reddi İçin Sebepleri	43
2.7.6.Kararların Tenfizi	45
2.8.New York Sözleşmesine İlişkin Çekinceler	46
2.8.1.Mütakabiliyet Koşulu	46
2.8.2.Uyuşmazlığın Ticari Olması	48
2.9.Genel Olarak Kararlarının Tanınma Ve Tenfiz Şartları	49
2.10.New York Sözleşmesine Göre Tahkim Sözleşmesinin Geçersizliği Veya Tarafların Ehliyetsizliği	51
2.11.Adil Yargılama Hakkının İhlâl durumu	52
2.12.Tahkim Sözleşmesinin Dışında Karar Verilmesi Durumunda	54
2.13.Hakemlerin Seçiminde Uygulanacak Hukuk	54
2.14.Hakem Kararının Bağlayıcı Olmaması durumu	55
2.15.Uyuşmazlığın Tahkime Elverişli Olmaması koşulu	57
2.16.Tahkim Kararlarının Kamu Düzenine Göre Aykırı Olması	59
2.17.Türkiyede yargıtay kararları altında Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi	60

2.17.1. Türk Yargıtayına Göre Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınma ve Tenfiz Prosedürü.....	60
2.17.2. Yargıtaya Göre Yabancı Tahkim kararlarının Sıfatı	52
2.17.3. Türk Yargıtayına Göre Tahkime elverişlilik	53
SONUÇ.....	54
KAYNAKÇA	56

GİRİŞ

Uluslararası ticarete tarafların çok farklı dil,kültür ve kanunlara sahip olmaları nedeniyle aralarında uyuşmazlığın çıkması kaçınılmazdır.bu durumda uyuşmazlığın ortadan giderilmesi için taraflarca tahkim yoluna başvurmak, sahip olduğu avantajlardan dolayı tercih edilmektedir.Dünya genelinde uluslararası ticarete uyuşmazlıkların çözülmesi için en çok yolu,tahkim yoludur.

Tahkimin anlamı devletlerin yargı dışında uyuşmazlıkların seçilmiş bir organ tarafından çözülmesidir.uluslararası tahkim prosedür olarak ikiye ayrılmaktadır ve onlar :Ad hoc tahkim ve kurumsal tahkimdir. Ad hoc tahkimde tahkimin tarafları hakemlerin sayısını,seçimini,tahkimde esasa ve usule uygulanacak hukuk gibi özellikleri kendileri seçmektedirler.Birleşmiş milletler,uluslararası ticaret komisyonu(UNCİTRAL) en çok kullanılan Ad hoc tahkim kurallarıdır. Kurumsal tahkim prosedürü ise bir tahkim kurumu tarafından, kurallarına göre uyuşmazlığın çözümü için tarafların her konuyu ayrı ayrı tartışmadan giderilmektedir.

Kurumsal tahkim organlarına örnek için ;milletlerarasıticaret odası (ICC) ve yatırım uyuşmazlıklarının çözülmesine ilişkin merkez(ICSID)gibi tahkim kurumlarını sayabiliriz

Dünya genelinde bir yabancı tahkim kararının tenfizi ve icra edilmesi ile ilişkin 1958 tarihli Nwe york konvansiyonu akd edilmiştir. Türkiye cumhuriyeti ise new york konvansiyonunu 08.05.1991 tarihinde ve 3731 numaralı kanunla onaylamıştır ve 21.06.2001 tarihli, 4686 numaralı milletlerarası tahkim kanununu gerçekleştirmiş ve anayasanın bazı maddelerinde değişiklik edilmesi ile yabancı tahkim kararlarının tanınması ve tenfizi için önemli adımlar atmıştır ki ilerde detaylı olarak anlatılacaktır.

Bu çalışmada uluslararası tahkime nasıl başvurulur, tahkim sürecinde hangi hukuk sistemi ve kanunları uygulanır, nasıl bir bağlayıcı karar alınır ve kararları nasıl teniz ve icra edilir gibi sorulara cevaplamaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Tahkimin Anlamı ve Tanımı:

Tahkim sözü Arap kökenli, Hekeme sözünden gelmektedir. Geçmişe baktığımızda, eski Yunanda, eski Mısırda ve İslam medeniyetinde ve Ortaçağ Avrupa'da bir uyuşmazlık çözümü yolu olarak rastlayabiliriz.¹

1697 yılında İngiliz tahkim kanununda ilk tahkim kurumu bugünkü anlayışıyla kurulmuştur.²

Tahkim, mahkemeler dışında ortaya çıkan uyuşmazlıkların taraflarca seçilen hakemler tarafından çözümlenen alternatif olarak tanımlanır.

1.2.Tahkimin avantajları ve Dezavantajları:

Uluslararası ticaretin büyümesi sonucunda ticari uyuşmazlıklarda artmaktadır ve bu uyuşmazlar, yerli Mahkemeler veya uluslararası tahkime götürülür.³

Herhangi bir uyuşmazlığın çözümlenmesi için tahkime başvurma sebeplerden biri, uyuşmazlığa tarafsız hakemler tarafından bakılmasıdır, mesela Davanın bir tarafı yabancı olduğu zaman diğer tarafca hakemler kendi vatandaşı olduğu için taraf tutma endişesi yarata bilir ve bu yüzden tahkimde tarafsız hakemlerin seçilmesi tahkimin Avantajlarından biri sayılır.

Tahkimin diğer tercih-Avantajlarından biri ise, uyuşmazlığın uzman kişiler tarafından çözümlenmesidir.⁴

Tahkimin üçüncü avantajı, devlet yargısından farklı olarak taraflar uygulanacak hukuk ve usul hukukunu seçebilirler.⁵

Bu irade serbestisi sayesinde uyuşmazlığın tarafları, Tahkimin yerini, uygulanacak hukuku ve usul hukuk sistemini ve hakemlerin sayısını rahatca belirleyebilirler.

¹ ŞANLI Cemal, Milletlerarası Ticari tahkimde esasa uygulanacak hukuk, Ankara 1986, s.13

² YEĞENİL, Rasih, Tahkim (İstanbul) 1974, s.7

³ ŞANLI, Esasa uygulanacak Hukuk, S.25

⁴ AKINCI, Ziya, Milletlerarası Tahkim, Ankara 2007, S.33

⁵ DOST, Süleyman, Yabancı Yatırım Uyuşmazlıklar ve ICSID Tahkimi, 2006, S.24

Tahkimin Beşinci avantajı, uluslararası konvansiyonlar sayesinde tahkim kararlarının tenfizidir. böylelikle uyuşmazlık daha kısa zaman ve az masrafla çözülebilir.¹

Son olarak tahkimin avantajlarından olan, tahkimin gizlilik özelliğidir. Tahkim sürecinde yargılama gizli oluyor ama devlet mahkemelerinde yargılama süreci istisnai hallerde gizli tutuluyor.

1.3.Tahkimin dezavantajları:

1. Tahkimin avantajlarına rağmen, dezavantajları da bulunmaktadır. Tahkim tarafları hakem kararına uymadıkta ve kararın ulusal mahkemeye geldiğinde bir takım sorunlar ortaya çıkabilir.²
2. Tahkim kararı tenfizin yapılacağı ülke hukukuna göre, tahkime götürülmemesi ve hakemi seçecek tarafın, hakemle pazarlık yapması ihtimali ise tahkimin diğer dezavantajlarından biridir.³
3. Tahkim sürecinin gizli yürütülmesinden dolayı, tahkimde dava arkadaşlığı tarafların rızası olmadan mümkün değildir. Ve bu durumda ayrı ayrı dava açmak masraflarını artmasına ve kararların çeşitli çıkmasına sebep olmaktadır.⁴
4. Tahkim süreci. Kurumsal tahkim türü olduğunda hakemler için ödenilen ücretten başka tahkimi yürüten kurumda ücret ödemek tahkimin maliyetini artmaktadır.⁵

Son olarak tahkimin dezavantajlarına genel olarak, tahkimin maliyetinin yüksek olması, hakemlerin yetkilerinin sınırlı olması, çok taraflı uyuşmazlıklarda çeşitli kararların çıkmasını söyleyebiliriz.⁶

1.4.Tahkim Anlaşması:

Bir sözleşme esasında herhangi bir uyuşmazlığın ortaya çıktığında, uyuşmazlığın tahkime gitmesi şartı, tahkim Şartı Olarak tanımlanır.¹

¹ ŞANLI, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, İstanbul 2005, S.220

² ŞANLI, Uluslararası Ticari Akitler, S.34

³YEĞENGİL, S.100

⁴EMEK, S.19-20

⁵EMEK, S.20

⁶REDFERN/HUNTER/BLACKABY/PARTASIDES, S.28

Tahkim anlaşması uyuşmazlıkların genel mahkemelerin yetkisini ortadan kalıdırır ve tahkim mahkemesine münhasır bir yetki vermektedir.²

Tahkim anlaşması iki şekilde yapılabilir. Birincisi tahkim şartı esas sözleşmede öngürülebilir ve ikinci yolu ise esas sözleşmeden ayrı bir sözleşme ile yapılabilir.³

1.5.Tahkimde uygulanacak Hukuk:

Tahkimde uygulanacak hukuk iki türlü yapılmaktadır:

- 1) Esasa uygulanacak hukukun taraflarca seçilmesi

Tahkim anlaşmasının tarafları uyuşmazlığın çözümü için uygulanacak maddi hukukun belirlenmesinde istedikleri maddi hukuku seçebilirler. Uluslararası özel hukukun irade serbestisi ilkesinde tarafların hukuk ilişkilerini belli bir hukuka tabi tutabilmeleri ifade edilmektedir.⁴

- 2) Esasa uygulanacak hukukun taraflarca seçilmemesi

Uluslararası tahkim alanında en çok kullanılan yöntem, hakemlerin tahkim yeri kanunlar ihtilafı sistemini uygulamasıdır.⁵

MTK'nin 12/C-2 maddesine göre, uyuşmazlığın hangi hukukla çözümlenmesi belirlenmemişse hakem mahkemesi uyuşmazlıkla en yakın bağlantı içinde olduğunu düşündüğü devletin hukuku, uygulanacaktır.

UNCITRAL tahkim kurallarınının 3511 maddesinde uyuşmazlığın esasında uygulanacak hukukun taraflarca seçilmemişse, hakem mahkemesinin uygun gördüğü hukukun uygulanması öngörülmüştür.

1.6.Tahkimin Türleri:

1.6.1.Zorunlu Tahkim ve İhtiyari Tahkim

herhangi uyuşmazlığın tarafları özel hükümlerden dolayı tahkime başvurmaları gerekiyorsa ohalde tahkim zorunlu tahkim olarak tanımlanmaktadır.¹

¹ ERTEKİN, Erol/KARATAŞ. İzzet, Uygulamada Tanınması, Ankara 1997, S.43

² ŞANLI, Uluslararası Ticari Akitler, S.223-224

³ NÖMER/EKŞİ/GELGEL, S.17

⁴ TİRYAKİOĞLU, Bilgin, Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk, Ankara 1996, S.19

⁵ ŞANLI, Esasa Uygulanacak Hukuk, S.228

Zorunlu tahkimde, hakem mahkemesinin oluşturulması, tahkimde uygulanacak usul hukuku ve diğer hususları özel hükümler'le belirlenmektedir.²

Bir sözleşme taraflarının kendi iradeleri ile tahkim şartı koyduktan veya sözleşmeden mustakil olarak tahkim anlaşması yapıldığı halde, tahkime ihtiyari tahkim denilir.³

İhtiyari tahkimde uyuşmazlığın tarafları kanunun yasaklamadığı durumlarda uyuşmazlığın çözümlenmesi için tahkim yoluna başvurabilirler. İhtiyari tahkim sözleşme özgürlüğüne ve devletin desteğine dayanır.⁴

1.6.2.Ad HOC Tahkim ve kurumsal Tahkim:

Tahkimin unsurlarını uyuşmazlığın tarafları tayin ettiği zaman ve tahkimin herhangi bir kuruma tabi olmadığı zaman, ad HOC tahkim sayılır. Başka deyişle tahkim heyeti geçici bir şekilde ve herhangi bir kuruma bağlı olmadığı şekilde, ad HOC tahkim tanımlanmaktadır.⁵

Ad HOC tahkim, kurumsal tahkime göre daha fazla tercih edilir, özellikle uyuşmazlığın bir tarafı yatırımlardan dolayı devletin olduğu takdirde, ad HOC tahkime başvurmak için üstünlük verilir.⁶

Ad HOC tahkimi örneği için, 1961 tarihli avrupa milletlerarası ticari tahkim ve 1976 tarihli UNCITRAL tahkim kurallarını verebiliriz.⁷

Taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümlenmesi için bir tahkim kurumunun idaresinde gerçekleştirilmesi zaman, tahkimin türü kurumsal tahkim tanımlanmaktadır.⁸

İdari yönden uyuşmazlığın bir kurum tarafından çözümlenmesi kurumsal tahkim nevidir. Kurumsal tahkime örnek için milletlerarası tahkim divanını, milletlerarası ticaret odası tahkim divanı, Londra tahkim divanını sayabiliriz.¹

¹ DOST, S.8

² KARAYALÇIN, Yaşar, Milletlerarası Ticari Tahkimde Muhakeme Usulü, BATİDER, C.XIX, S.3

³ YEĞENİL, S.20

⁴ KARAYALÇIN, S.9

⁵ ŞANLI, Esasa Uygulanacak Hukuk, S.96

⁶ ŞANLI, Uluslararası Ticari Akitler, S.265

⁷ ŞANLI, Esasa Uygulanacak Hukuk, S.98

⁸ ŞANLI, Esasa Uygulanacak Hukuk, S.70

1.6.3.Ulusal Tahkim ve Uluslararası Tahkim:

Ulusal tahkim veya başka adı olan yerli tahkim, ülke içinde ve ulusal hukukla düzenlenmektedir.²

Ulusal tahkimde hakemler uyuşmazlığın çözümlenmesi için, ulusal kanunlar ve kamu düzenini dikkata alarak, karar vermek zorundadırlar.³

HUMK'nuna göre uyuşmazlığın çözümlenmesinde türk maddi hukukunun uygulanması esastır.

Uluslararası tahkim, ulusal tahkimin aksine birden çok hukuk sistemi ile çalışan tahkim türüdür. Uluslararası tahkimde irade serbestisi ve yargı organlarının tahkime müdahilesi sınırlı kalmamaktadır.⁴

1.7.Uluslararası Tahkim Hukuku Teorileri

Uluslararası tahkim hukukî niteliğinde dört teori mevcuttur

1.7.1.Kazai Teori

Bu teoriye göre tahkim prosedürü ulusal hukuk sistemine göre yürütülecektir. Bu teoride uluslararası tahkim kararları yerli yargının bir uzantısı olarak ulusal mahkeme kararlarına benzemektedir.⁵

Kazai teoride uyuşmazlığın çözümlenmesi için tahkim kararında esasa uygulanacak hukuku ulusal kanunlarda belirlenen hukuk kuralları uygulanacaktır.⁶

¹ Uluslararası Nitelikli Kurumsal Tahkim Kurumları İçin bkz: ŞANLI Uluslararası Ticari Akitler, S.257

² BİRSEL, Mahmut Tefik, Milletlerarası Tahkim Sözleşmeleri, 1999, S.500

³ BİRSEL, Milletlerarası Tahkim Sözleşmeleri, S.506

⁴ ÖZEL, Sibel, Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri, İstanbul 2008, S.19

⁵ ŞANLI,a.g.e,s.43

⁶ ÖZEL,a.g.e,s.132

1.7.2.Akti Teori

Akti teorice ortaya çıkan herhangi uyuşmazlık,ticari sözleşmenin taraflarca irade serbestisi ile seçilir ve uyuşmazlığın çözümünde uygulanacak hukuku taraflarca serbest bir şekilde tayin edilir.¹

1.7.3.Bağımsız Teori

Bu tür tahkim teorisi ise tahkimin uluslararası ticaretten doğmuş olup ve tarafların iradelerinden bağımsız olarak bir bağımsız hukuki niteliği taşımaktadır.² Bu teoride uluslararası ticari tahkim ancak uluslararası ticaret normaları ile düzenlenmektedir.³

1.7.4.Karma Teori

Karma teorinin savuncularınca, karma teori hem kazai ve hem Akdi teorinin unsurlarını içermektedir, yani tahkim bir sözleşmeye dayanarak kazai sonuç doğurur ve ulusal kanunlara göre bağlayıcı gücünü almaktadır.⁴

Karma teoriye göre tahkim anlaşması usul hukuku ve borçlar hukuku açısından iki farklı alanı kapsayan bir hukuki ilişkidir.⁵ Bu teoririce tarafların hukuk seçimini öngörülmemişse tahkim yeri ihtilafi kanunlarına göre uygulanacak hukuk seçilecektir.⁶

1.8.Tahkim DIŞI Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri

Herhangi bir ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümlenmesi için tahkime başvurmadan birkaç farklı yöntemler aşağıda sıralanmaktadır:

¹¹ ŞANLI,a.g.e,s.46

² KARAN,S.211

³ KARAN,s.212

⁴ ŞANLI,s.46

⁵ ILDIR,s.58

⁶ ŞANLI,s.47

1.8.1.Uzlaştırma (Conciliation)

Uyuşmazlığın çözümü için uzlaştırma yönteminde tarafsız bir üçüncü kişi ortaya girer ve iki tarafın ortak yönlerinden hareket eder. Uzlaştırmada delil toplamak ve şahitleri çağırmak için hiçbir yasal zorunluk bulunmamaktadır.

Uzlaştırmada uyuşmazlık tarafları ya aynı masada otururlar veya ayrı ayrı toplantı yapılır ve uyuşmazlık noktaları tespit edilir ve anlaşma yapılması için çalışılır. Uzlaştırıcının pozisyonu bir tavsiye edici rolüne sahiptir.¹uzlaştırma sonunda anlaşma yazılı olarak taraflarca imzalanır ve bu belge bir sözleşme özelliğini taşır.

1.8.2.Müzakere (Negotiation)

Uyuşmazlığın ortadan kaldırılması için en basit yollardan biri olarak müzakere yoludur. Bu yöntemde ortada bir üçüncü kişi bulunmamaktadır ama taraflarca istedikleri zaman üçüncü kişiye başvurabilirler. Müzakere yönteminde taraflardan bir tatmin olmazsa mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. Genelde bu tür yöntem devletlerarası anlaşmazlıklarda uygulanır.²

1.8.3.Arabuluculuk (Mediation)

Arabuluculuk yönteminde taraflarca bir üçüncü kişi arabulucu olarak seçilir ve arabulucu uyuşmazlığın taraflarını toplar,tarafların iletişimini sağlar,uyuşmazlık nedenlerini tespit edip ortadan kaldırılmasını sağlar. Arabulucunun bağlayıcı karar verme yetkisi yoktur.³

1.8.4.Kısa Duruşma (Mini Trail)

Kısa duruşma yönteminde uyuşmazlığın tarafları zaman zaman görüşürler ve görüşmelerin sonucunda taraflarca alınan karar bağlayıcı olabilir. Bu türlü çözüm yöntemi olarakbüyük miktarda uyuşmazlıklarda tavsiye edilir. Kısa duruşma yönteminde uzlaşma yoluyla bir sonuca varmak için bilgiler sunulmaktadır.⁴

¹ NADRAC,Alternative Dispute Resolution Definition,1997,s.3

² ÖZBEK,s.73

³ ÖZBEK,s.210

⁴ SOYSAL ve ILDIR,s.111

1.9.Uluslararası Ticari Tahkimin İncelenmesi

1.10.Tahkim Sözleşesi

Bir ticari sözleşmenin tarafları arasında herhangi bir uyuşmazlığın ortaya çıktığında, ortadan kaldırılmasına dair yapılan sözleşmeye, tahkim sözleşmesi denilmektedir.

1.11.Tahkim Şartı(Arbitration Clause)

Ticari sözleşmesinin tarafları uyuşmazlıkların çözümüne dair esas sözleşmede koydukları tahkim şartına, tahkim şartı denilmektedir. genelde tahkim sözleşmesi yerine tahkim şartı kullanılmaktadır.¹

1.12.Tahkimin Bağımsızlığı

Tahkim ister esas sözleşmeden ayrı anlaşma şeklinde veya ister esas sözleşmede yer almasında, esas sözleşmeden bağımsızdır. Tahkimin bağımsızlığı prensibi MTK m.4/f.4 ve aynı zamanda 1958 New York sözleşmesinde, Avrupa sözleşmesinde ve UNCITRAL model kanunun m.16/f.1 açık bir şekilde kabul edilmiştir.²

1.13.Tahkim Şekline Uygulanacak Hukuk

Milletlerarası sözleşmeler açısından New York sözleşmesi, Avrupa sözleşmesi ve UNCITRAL model kanunlarında tahkimde uygulanacak hukuk düzenlenmiştir. New York sözleşmesinin madde.2 göre tahkim sözleşmesi yazılı olarak yapılmalıdır.³

Avrupa sözleşmesinin 1. Maddesinin ikinci fırcasında tahkim şeklinin aynı New York sözleşmesi gibi yazılı olmak şeklinde olması belirlenmiştir.

1.14.Tahkim Hakemlerinin Sayısı

UNCITRAL model kanununun 10. Maddesine göre tahkim sözleşmesi zamanında hakemlerin sayısını taraflar serbest bir şekilde tayin edebilirler.⁴ Milletlerarası tahkim kanununun madde.7 fırca A göre tahkimde hakemlerin sayısı belirlenmemişse

¹ AKINCI,Tahkim şartı,s.145

² UNCITRAL Model kanunları,m.16/f.1

³ NEW York sözleşmesi,m.2

⁴ UNCITRAL Model kanunu,m.10

MTK kanunlarında hakemlerin sayısı belirlenmiştir ve genelde bir veya üç hakem seçilir.¹

1.15.Tahkimin Yeri

Tahkim yerinin seçilmesi Avrupa sözleşmesinin madde.4 fıkrası.1 tarafların serbestçe seçilmesi öngörülmüştür. MTK m.9/f.1 göre tahkim yerinin taraflarca seçilmesine veya tarafların seçtikleri bir kurum tarafından tahkim yerinin seçilmesine karar verilmiştir.² Tahkim yerinin seçilmesinde dikkat edilecek hususlardan sıralamak istersek birincisi seçilecek yerin ulaşımı kolay olması ve ikincisi seçilen ülkenin tarafsızlık niteliğini taşımasıdır.

Tahkim kararının bazı ülkelerde iptal edilmesini ve kararın yeniden esastan denetlenmesini de göz önünde tutmak gerekmektedir.³ Bu konuları göze alarak tahkim kararının rahatça icra edilmesi için tahkim yerinin seçiminde New York sözleşmesine taraf ülkeleri seçmek daha mantıklı ve yararlı olacaktır.⁴

1.16.Tahkimde Uygulanacak Dil

MTK m.10/c/1 göre tahkim anlaşmasının tarafları aralarındaki sözleşmede bir veya birden çok dili seçebilirler. Bu kanuna göre tahkim yargılaması Türkçe veya tanınan diğer bir devletin resmi dilinde olabilmektedir. Eğer tahkim anlaşmasında tahkim dili seçilmemişse kurumsal veya AD HOC kurallarına göre seçilir, aynı zamanda taraflarca yapılmış asıl sözleşmenin dili dikkate alınır.⁵

1.17.Tahkimin Masrafları ve Giderleri

Tahkimin daha önce anlattığımız gibi dezavantajlarından birisi tahkimin maliyetli olmasıdır. Tahkimde hakem heyetinin ücreti milletlerarası tahkim kanununda m.16 belirtilmiştir.⁶

¹ Milletlerarası Tahkim Kanunu, m.7

² YEŞİLOVA, Tahkim yeri,s.112

³ ERDOĞAN YEŞİN,Milletlerarası sözleşmelerde Tahkim şartı,2001,s.443

⁴ AKINCI,Tahkim şartı,s.150

⁵ YEŞİN,Tahkim şartı,s.445

⁶ KEMAL DAYANIRLI,İhtiyari Thkimde Hakem ücreti,1998,s.548

1.18.Uluslararası Ticarete Ortaya Çıkacak Muhtemel Uyuşmazlıklar

Uluslararası ticarete bir sözleşme her ne kadar da dikkatli yazılırsa sözleşme tarafları ortaya çıkabilecek hususları dikkate alarak sözleşmenin hazırlanması¹ ve ortaya çıkacak uyuşmazlıkların çözümlenmesi için etkili ve maliyeti daha ucuz bir çözüm yolunu öngörmektedirler.²

1.19. Milletlerarası ticaret odası(ICC):

1919 yılında Paris'te, dünyanın ticareti ve sermayenin gelişmesi ve serbest dolaşması için, milletlerarası ticaret odası kurulmuştur.

Dünya genelinde ihracatçılar ve ithalatçılar tarafından, Incoterms (International Commercial Terms) kuralları ve bankacılar tarafından kullanılan vesikalı krediler kuralları, milletlerarası ticaret odası tarafından hazırlanmıştır.³

MTO'ya 139 ülkeden 8000'den fazla kurum ve firma üye olmaktadır.

1.19.1.Milletlerarası Ticaret Odasının Tahkim Divanı:

MTO tahkim divanı (ICC Arbitration Court) 1923 yılında uluslararası ticari ve ekonomik uyuşmazlıklarının çözümü için kurulmuştur.

MTO tahkim divanın özelliği, sınırlı dallar ve belli branşlar için olmamasıdır, bir başka deyişle, MTO tahkim divanı dünya genelinde bütün ülkelerin vatandaşları arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözülmesi için kurulmuştur.⁴

MTO tahkim divanı kendi kurallarına göre yürütülür ve merkezi Paris'te yerleşmektedir. MTO'nun tahkim süreci gizlidir. Ve tahkim divanının üyeleri bağımsızdır.⁵

¹ ŞANLI,a.g.e,s.7

² ŞANLI ve EKŞİ,a.g.e,s.2—s.16

³ ONURSAL,Erkut, Ulusal ve Uluslararası Ticari kuralların ve uygulamaları, Ankara 2008, S.755

⁴ BERBER, KESER, Leyla, Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Tüzüğü Uygulaması, Ankara 1999, S.6

⁵ICC Tahkim Kuralları (Fact and Figure on ICC Arbitration) Paris 2004, S.3

1.19.2.MTO Tahkim Talebi ve prosedürü:

Uyuşmazlık çıktığı taraflar, tahkim talebini doğrudan veya MTO milli komitesi aracılığıyla tahkim divanı sekreteryası'na iletilir.

Tahkim talebinin divan sekreteryası'na varış tarihi, tahkim prosedürünün başlangıç tarihi sayılır.

Tahkim sekreteryası talibin bir örneğini ve diğer ilgili evrakları, davalı tarafa cevap vermesi için tebliğ etmek zorundadır. Davalı taraf tebliğ edilen günden, otuz gün içinde, hakemlerin seçimi ve sayısıyla ilgili önerisini bilerler.¹

Tahkim dili taraflarca belirlenmemiş'se MTO tahkim kurallarına göre, hakim tüm koşulları ve sözleşmede kullanılan dili dikkate alarak, yargılama dilini belirler.²

1.19.3.Hakemlerin Seçilmesi:

MTO'nun kurallarına göre uyuşmazlıklar bir ve ya üç hakem ile çözülür. Tahkim divanı, tarafların hakem sayısında anlaşmadığı durumda bir hakem veya gerekirse üç hakem tayin edebilir.

Taraflarca, hakemlerin reddedilmesi için sebepler izah olunmuş bir yazılı beyan'la sekreteryaya yapılır.

1.19.4.Tahkimin Süresi ve Ücreti:

Hakem heyetinin karar verme süresi altı aydır ve hakemlerin seçimi, taraflarca onanması ve görev belgelerinin düzeltilmesi ortalama 3-4 ay sürebilir, kararın düzeltilmesi veya tavzih edilmesi süresini topladığımız zaman yaklaşık bir yıllık süre gerekmektedir.³

MTO tahkim divanı masrafları, “tahkim masrafları ve ücretleri” cetvele göre hesaplanır.

¹ ICC Tahkim Kuralları (Fact and Figure on ICC Arbitration) Paris 2004, S.8

² BARBER, KESER, Leyla, Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Tüzüğü Uygulaması, Ankara 1999, S.28

³ ERDEM, Ercüment, Dış Ticarete Anlaşmazlıkların Çözümü ve Uluslararası Tahkim Semineri, Bursa 2004, S.31

Tahkim divanı hakemlerin ücretini ve divanın idari masraflarını tarif cetvel'de gösterilen ücretler'le tayin edir.

1.20.Birleşmiş Milletler Ticaret Hukuku komisyonu (UNCITRAL):

Genelde Uncitral tahkim kuralları, ad hoc ve kurumsal tahkim nevi olarak kullanılmaktadır.

Uncitral tahkim sürecine başlamak için daha önceden bir tahkim anlaşmasının bulunması tavsiye edilmektedir.¹

Tahkim süreci taraflara giden tahkim bildiriminden başlar. Tahkim heyeti üç veya tek hakemden oluşur. Tek hakemli tahkim olucaksa taraflar istedikleri hakimi birbirine sunarlar.

Eğer taraflar otuz gün içinde hakemin tayin edilmesi üzerinde anlaşmazlarsa, taraflardan biri hollandanın Lahey kentinde bulunan daimi tahkim mahkemesinin (PCA) genel sekreterinden tayin edilmesini isteyebilir.

Tahkim sürecinde, tarafların temsilcileri katılabilir, gerekiyorsa uzman tayin edilebilir.²

Tahkim kurulu tarafından verilen kararları taraflar uygulamak zorundadırlar, ancak eğer taraflar karar verilmeden önce bir sonucu ulaşımlarsa onların isteği üzerine anlaşdıkları şart nihai karar yerine geçerlidir.³

En önemli tahkim alanında model kanun 1985 yılında UNCITRAL tarafından yayımlanmıştır. UNCITRAL model kanunları 2006 yılında bazı maddeleri değiştirilmiştir ve bu değişiklikler uluslararası ticari tahkimin yasal altyapısını geliştirmiştir.⁴ UNCITRAL tahkim kanununun 13. Maddesinde hakemlerin

59 ŞİT, B, Kurumsal Tahkim Kararlarının ve Tenfizi Ankara 2005, S.5

60 İstanbul Ticaret Odası Tahkim, Uzlaştırma ve Hakem Bilirkişilik Yöntemliği

İçin bkz: BALCI, Muharrem, S.254

61BORN, Cases and Materials,s.46

62 BORN, Cases and Materials,s.47

bağımsızlık ve tarafsızlık şartlarından doğan ve haklı şüphelere açtığında hakemlerin reddi için sebepler yer almıştır.

1.20.1.UNCITRAL Tahkimine Başvuru

UNCITRAL tahkim kurallarının madde. 3/2 göre tahkime başvuru , davacı tarafı karşı tarafa tahkim bildirimini yaptığı andan başlanır. Tahkim başvurusu yazılı şekilde olarak uyuşmazlık taraflarının isimlerini,adreslerini, uyuşmazlığın konusunu kapsamaktadır. Tahkim bildirimini, tahkim davasından farklı olmaktadır ve dava dilekçesiyle tahkim bildirimi beraber davacı tarafa iletilmektedir.¹

1.20.2.UNCITRAL Kurallarına Göre Tahkim Yeri

Bu tahkim kurallarında taraflar sözleşme zamanında serbestçe tahkimin yerini seçebilirler ama eğer taraflar daha önceden tahkim yerini seçmemişlerse , UNCITRAL tahkim kurallarının madde. 16/1 göre tahkim yeri hakem heyeti tarafından seçilecektir. Madde 16/2 de hakem heyeti tarafından tahkim yeri belirlenmesinde tarafların seçtikleri ülke içerisinde olacaktır.

1.20.3.UNCITRAL Tahkim Kurallarına Göre Tahkim Dili

Tahkim kurallarına göre taraflar serbest bir şekilde bir veya birden çok dili tahkim dili olarak seçebilirler. Tarafların tahkim anlaşmasında bir dili seçmemişlerse UNCITRAL kurallarının madde. 17 de hakem heyeti tarafından tahkim dilinin seçilmesi öngörülmüştür.

Uluslararası ticarete taraflar sözleşme yaparken tahkim dilinin seçmesinde, evrakların tercüme masraflarını ve bu sebepten dolayı zaman kaybına uğramamak için, tahkim dilini seçmekle bu tür problemlerin önünü alabilmektedirler.²

⁶³ NÖMER EKŞİ,s.67

² AKINCI,Alternative çözüm yolları,s.95

1.20.4.UNCITRAL Tahkim Giderleri

UNCITRAL tahkim kurallarının madde. 38 de nihai karar veya sulh kararında tahkim masrafları tayin edilecektir ve bu kurallara göre tahkimde haksız çıkan taraf tahkim giderlerini üstlenmektedir.¹

1.20.5.UNCITRAL Tahkim Kararı

UNCITRAL Tahkim kararının yazılı olması ve hakemler tarafından imzalanmış olması ve kararın aksine bir kararın olmaması halinde, tahkim kurallarının madde. 16/4 de belirlenmiştir. Kurallara göre hakem kararında, kararın verildiği yerin ve tarihi yazılmalıdır ve aynı zamanda karar istenile konu dışına çıkmamalıdır.²

1.21.Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Uluslararası merkez (ICSID):

ICSID 1965 yılında hazırlanan ve 1966 yılında yürürlüğe giren bir kurumdur. Bu kurum devletler ile diğer devletlerin vatandaşları arasındaki ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümlenmek için, anlaşmayla kurulmuştur.

154 ülke 2003 yılında ICSID'in kurulmasına anlaşmışlar. Türkiye cumhuriyeti'ise 1987'de anlaşmayı imzalamış ve 1989 yılında yürürlüğe sokmuştur.³

1.21.1.ICSID Sözleşmesinin Yapısı Ve Amacı

ICSID in kuruluşu sözleşmenin hükümlerine göre merkezin idari yapı arabuluculuk hakemlik arabulucuların ve hakemlerin değiştirilmesi veya sıfatlarının kaybedilmesi yargı giderleri davanın dili davanın yeri nihai kararların verilmesi merkezin finansman statüsü konusu yargı yetkisi akit devletler aralarındaki ihtilafları çözmekten ibarettir.

¹ UNCITRAL Tahkim kuralları,m.40

² UNCITRAL Tahkim kuralları,m.16

³International Center For Settlement of Investment Disputes, List of Contracting States and Other Signatories of The Convention,
<http://www.worldbank.org/icsid/constate/c-states-en.htm>

ICSID sözleşmesinin madde. 1 göre sözleşmenin amacı akit devletler arasında ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlığın ortadan kaldırılması için kurulmuştur. Merkezin görevi uyuşmazlıkların çözümünde idari bir mahkeme veya hakem heyeti niteliğine sahip değildir.¹

1.21.2.ICSID Sözleşmesinin Kavramı

Daha öncede söylediğimiz gibi ICSID yatırım uyuşmazlıklarını çözmek için kurulan bir tahkim sistemidir ve bu tahkim sistemini diğer tahkim sistemlerinden ayıran özelliği bir yabancı yatırımcının yapacağı yatırım ülkesinin yerli mahkemelerine çekinceli olmak durumunu ve güvensizliğini ortadan kaldırmış olmaktadır. Bu sebepten dolayı ICSID tahkim sistemi dünya genelinde yatırımcılar tarafından en çok başvurulan tahkim sistemidir.

1.21.3.ICSID Tahkimine Başvurmak

Tahkim prosedürüne başlamak için yatırımcı veya akit devlet yazılı bir şekilde ICSID genel sekreterliğine bildirir, yazılı başvuruda tahkimi isteyen taraf tahkim anlaşmasını ve uyuşmazlığın konusunu bildirir, genel sekreter tahkim başvurusunu değerlendirir ve uyuşmazlık konusu merkezin yetkisi altında olursa başvuruyu kayd ederek karşı tarafa tahkim başvurusunun bir örneğini iletir ama eğer uyuşmazlık konusu ICSID merkezinin yetkisi dışındaysa başvuru reddedilir.²

Başvuru kabul edildikten sonra en kısa zamanda tahkim heyeti oluşur. Tahkim tarafları 60 gün içinde hakem heyetinin sayısı konusunda anlaşmış olmalıdırlar, eğer bu süre içinde taraflar hakem sayısı konusunda anlaşmazlarsa genel sekreterden ek olarak 30 gün daha mühlet isteyebilirler ve eğer yine anlaşmazlarsa her bir taraf yazılı olarak genel sekreterden hakem veya hakemlerin tayin edilmesini isteyebilirler.³

¹ ŞANLI,Uyuşmazlık çözüm yolları,s.387

² BORCHES,A,İstitutional Arbitration in İnternational Trade Handbook,Amsterdam,1977,s.15

³ ICSID Sözleşmesi kuralları,m.37--40

1.21.4.Tahkim Yeri ICSID Sözleşmesine Göre

Tahkim yeri waşington şehrinde veya genel sekreterle danıştıktan sonra Lahey de bulunan daimi hakem mehkemesi (PCA), Kualalampur, Melbourne, Sidny, kahire kentleri ICSID tahkim yeri olarak tayin edilebilir, başka bir deyişle tahkim heyetinin ve genel sekreterin uygun gördüğü yer tahkim yeri olarak seçilebilir.¹

1.21.5.ICSID Sözleşmesinde Tahkim Dili

ICSID tahkim merkezinde resmi dil olarak ingilizce, fransızca ve ispanyolca kullanılmaktadır dolayısıyla tahkim tarafları anlaştıkları dil bu dillerden biri olarak seçilmelidir ama eğer tahkim taraflarınca anlaştıkları dil merkezin resmi dillerinden haric bir dil ise hakem heyeti bu konuyu genel sekretere söyler ve genel sekreter izin verirse tahkimde seçtikleri dili kullanabilirler.² Tahkimde herhangi bir dilin seçimine dair bir anlaşma yoksa iki taraftan bir merkezin resmi dillerinden birini uygulamak için seçebilir.³

1.21.6.ICSID Tahkiminin Uygulama Alanı

Yatırım uyuşmazlıkları ortaya çıktığında ve uyuşmazlığın tarafları ICSID tahkimine başvurusunda bu tahkimin uygulama alanı kapsayacak şartları ICSID tahkim kurallarının madde. 25 yer almaktadır. Bu şartları řu şekilde sıralayabiliriz

1 ICSID tahkimine başvurabilmek için bir yazılı anlaşmanın olması

2 Uyuşmazlık taraflarının birisi akit devlet ve diğer taraf ise tüzel kişi veya gerçek kişi olmalıdır.

3 Ortaya çıkan uyuşmazlığın konusu yatırımla ilgili olmalıdır.

1.22.Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA):

Londra kentinde 25 kişilik yönetim kurulu olan bir tipik uluslararası tahkim merkezidir.

¹ ICSID Sözleşmesi,m.63

² ICSID Sözleşmesi,m.34

³ ICSID Sözleşmesi,m.30

LCIA'da tahkim süresinde kendi kuralları veya taraflar isterlerse uncıtral tahkim kuralların'da yürütülebilir.

LCIA'da taraflar hakemlerin sayısını, tahkimde uygulanacak hukuk, tahkim dili gibi detayları seçmede tam serbestirler.

LCIA tahkim mahkemesi bir başkan ve dört başkan yardımcısından oluşmaktadır. Tahkime başvurmak için.

LCIA kurallarına göre E 1500 başvuru ücreti ödenir ve hakemlerin ücretleri ise saat ücreti olarak ödenir.¹

Londra kentinde 1893 yılında kurulmuş olan dünyanın en eski milletlerarası tahkim kurulmuştur.² LCIA tahkim divanına atanacak hakemlerin aşağıdaki tarafsızlığını belirten ifadelerden birini imzalayıp divana bildirmeği beklenmektedir:

a) uyuşmazlığın taraflarından bağımsız ve tarafsızım ve öyle kalacağım ve tarafımca muhtemel şüpheye yol açan hiçbir şart bulunmamaktadır.³

b) uyuşmazlığın taraflarından bağımsız ve tarafsızım ve öyle kalacağım. LCIA tahkim divanına tarafımca dikkate alınması için bazı hal ve şartları bildirmek istiyorum: tarafımca bildirdiğim hususlar dışında tarafsızlık ve bağımsızlığım ile ilgili hiçbir hal veya şart bulunmamaktadır.⁴

Atanacak hakemlerin beyan ettikleri tarafsızlık ve bağımsızlık bildirimini etkili olup olmadığına dair LCIA tahkim divanı karar vermektedir.⁵

1.23.Amerikan Tahkim Kurumu (AAA):

Amerikanın NewYork kentinde yerleşen, Amerika tahkim kurumu 1926 yılında kurulmuştur. Amerikan tahkim kurulu'nun kurallarına göre eğer uyuşmazlık tarafları hakem sayısını belirlenmemişlerse, tahkim duruşmasına AAA divan tarafından

¹ London Court of International Arbitration, Arbitration, Rules, Clause and Costs.

² GEREBA, R, The London Court of International Arbitration, 2013, s.51

76 NESBİT, S, London Court of International Arbitration, 2010, s.413

⁴ NESBİT, s.413

⁵ DALE, K, Challenge and Disqualification of Arbitration, 2012, s.38

davaya göre birden çok hakemin atanması gerekmiyorsa, tek hakem atanır. ¹ AAA tahkim masrafı tahkim yöneticisi tarafından, dava miktarı ile orantılı olarak belirlenir.²

1 ekim 2013 yılında yürürlüğe giren kanuna göre tahkim hakemlerinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına dair kurallar öngörülmüştür. Tahkim taraflarınca atanan hakemlerin bağımsızlık ve tarafsızlıklarına doğan haklı şüphelere yol açan durumlar varsa AAA ya bildirmeleri gerekmektedir.³

1.24.Çin Uluslararası Ekonomik ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC):

1954 yılında kurulan CIETAC, dünyanın en büyük uluslararası tahkim kuruluşlarından biri olarak çinin pekin şehrinde yerleşmektedir.

CIETAC'ın kurallarına göre uyuşmazlık, tarafları hakem heyetinin, bir veya üç hakemden oluşmasına karar verilebilirler.

CIETAC tahkim kararı hakem heyetinin oluşmasından 9 ay içerisinde verilmelidir. Ama bu süre tarafları talep ettikleri durumda genel sekreter tarafından uzatılabilir.⁴

1.25.Rusya Fedrasyonu Ticaret ve Sanayi Odası Uluslararası Tahkim Mahkemesi (ICAC):

Moskovada 1994 yılında kurulmuştur. ICAC uluslararası ticari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların çözümü için büyük bir yer almaktadır. ICAC bağımsız bir kurumdur ve daimi hakemlik kurumundan oluşmaktadır. Taraflar istedikleri zaman hakem listesinden hariç hakem seçebilirler. ICAC'ya tahkim kurallarına göre tahkim

¹American Arbitration Association, Commercial Arbitration Rules and Mediation Procedures.

²ŞANLI, Cemal, uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkları Çözüm Yolları, İstanbul 2005, S.260

³ American Arbitration Association, www:adr.org

⁴China International Economic and Trade Arbitration Commission

süreçi Moskova dışında yapılabilir ama bu durumda ek masraflar taraflarca karşılanacaktır.¹

1.26.Alman Tahkim Kurulu (DIFS):

Almanyanın Köln şehrinde bulunan ulusal ve uluslararası bir tahkim kurumudur. Berlin ve Münih şehirlerinde ofisleri bulunmaktadır.

Alman tahkim kurumu kurallarına göre uyuşmazlık taraflarının hakemleri ve sayısını belirtmek'te serbestirler fakat haklerimin hukukçu olması zorunludur. Taraflar hakem sayısını önceden belirlememişlerse tahkim üç hakemden oluşur.²

Tahkimin yeri ve dili taraflarca belirlenmemişse hakem kurulu tarafında belirlenir. Alman tahkim kurulu'nun kararları nihai ve kesin olduğu için taraflar verilen karara tabi olmak zorundadırlar.³

1.27.Türkiye Odalar Borsalar Birliği Tahkim Merkezi (TOBB):

Türkiyede TOBB tarafından, tacirlerin ve sanayicilerin arasında (ister yerli ister yabancı) uyuşmazlıklarının çözümlenmesi için tahkim divanı kurulmuştur.

TOBB tahkim divanında başvurmak için, uyuşmazlık taraflarının yazılı anlaşmaları gerekmektedir.

Tahkim anlaşmasında, tahkimin hangi dilde olması, tahkimin yeri, tahkime uygulanacak hukukun belirlenmesinde yarar vardır. eğer uyuşmazlık taraflarından biri tahkim anlaşmasını reddederse bile tahkim, TOBB tahkim divanı kurallarına göre icra olacaktır.

Tahkim isteyen taraf başvurmak için iddiasını, unvanını, uyuşgunu ve adresini belirleyip TOBB tahkim divanı sekreteryasına bildirdikten sonra tahkim süreci başlar.¹

¹ Chamber of Commerce and Industry of The Russian Federation, Rules of the International Commercial Arbitration

² ESİN, G, İsmail- LEW, Julian-WEGEN, Gerhard, Milletlerarası Tahkim Mevzuatı, İstanbul 2003, S.55

³The German Institution of Arbitration, DIS Arbitration Rules, 1998

TOBB tahkim kurulunun kararları taraflarca uygulanması zorunludur. Eğer divan kararda bir eksiklik bulursa, dosyayı hakeme iade eder.²

¹ BALCI, Muharrem, İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim, İstanbul 1999, S.207.

Bkz: TOBB Tahkim Divanı Tahkim Şartnamesi ve Yönetmeliği.

² Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, TOBB Tahkimi

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI HAKEM KARARLARININ KAYNAKLARI VE TENFİZİ:

Yabancı hakem kararlarını tanımak için ilkelerini aşağıdaki yollardan tespit edebiliriz:

Hakemler kurulu veya bir hakemin yabancı olması kararın yabancı olmasına yeterli sebep değildir. Çünkü hakemler vatansız gibi durumu olabilir.

Bu konuda örnek için, italya medeni usul kanununa baktığımızda hakemler italyay vatandaşı olmalıdırlar. Türk hukukunda ise hakemlerin yabancı olup olmaması önemli değildir.

A)Yabancı tahkimde yabancı bir devletin maddi hukukun seçilmesi

b)Tahkim kararının verildiği yer

c)Tahkimde uygulanan usul hukuku

2.1.İç ve DışTahkimin Kaynakları ve Düzenlemeleri:

Tahkimin kaynaklarının iki açıdan yani, iç ve dış kaynaklar olarak inceleyebiliriz.

2.1.1.İç Kaynaklar:

a)4446 sayılı ve 1999/08/13 tarihli “Anayasanın bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun”. Anayasanın 125'inci maddesi ve bu kanunun 2'nci maddesi esasında, kamu hizmetleri ile imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerden ortaya çıkan uyuşmazlıklarının tahkim yoluyla çözümlenmesi kabul edilmiştir.¹

b)4492 sayılı ve 199/12/21 tarihli, “Danıştay kanunu ve idari yargılama usulü kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına dair kanun”. Bu kanunla kamu

¹ NOMER, Ergin: Yargıtay Kararlarında Devletler Özel Hukuku Kanunu, İstanbul 1998, S.157

hizmetleri ve imtiyaz şartlaşma sözleşmelerinden ortaya çıkan uyuşmazlıklar, uluslararası tahkim'le çözümlenmesine yol verilmiştir.¹

c)4493 sayılı ve 1999/12/22 tarihli “bazı yatırım ve hizmetlerin yap-işlet-devret modeli çerçevesinde yaptırılması hakkında kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun”. Ve yap-işlet-devret sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesi için uluslararası tahkime başvurusuna imkan tanınmıştır.

d)4501 sayılı ve 2000/01/21 “kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda tahkim yoluna başvurulması halinde uyulması gereken ilkelere dair kanun”.

e)4686 sayılı ve 2001/06/21 tarihli

“Milletlerarası tahkim kanunu”. Bu kanunla uluslararası ticari tahkim prosedürleri düzenlenmektedir.

f)5718 sayılı ve 2007/11/27 tarihli

“Milletlerarası özel hukuk ve usul hukuku hakkında kanun”. Bu kanunda yabancı tahkim kararlarının ülkede tanınması ve tenfizi düzenlenmiştir.

2.1.2.Uluslararası kaynaklar:

a)3730 sayılı ve 1991/05/08 tarihli kanunla, 1961 tarihli milletlerarası ticari, tahkimle ilgili Avrupa (Cenevre) konvansiyonunun onaylanmıştır. Çeşitli ülkelerde buluna gerçek veya tüzel kişiler arasındaki ortaya çıkan uyuşmazlık bu anlaşmayla çözülür.

b)3731 sayılı ve 1991/05/08 tarihli kanunla, 1958/06/10 tarihli “yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin NewYork konvansiyonu” onaylanmıştır.

Bu kanun akit ülkelerde alınan karar veya kararın verildiği ülkede, karar yabancı sayıldığında, kararların tanınma ve tenfizin sağlamaktadır.

¹ Resmi Gazete, 22/01/2000/23941

c)3453 sayılı ve 1988/05/27 tarihli kanunla, devletlerle diğer devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümlenmesi hakkında konvansiyon” onaylanmış. Ve NewYork'ta bulunan, uluslararası yatırım uyuşmazlıklar merkezi (ICSID) kurulmuştur.

2.2.Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınma ve Tenfizinde Uygulanacak Usul Hukuku:

Herhangi yabancı tahkim kararının tanınması, tanınma sürecinin yürüldüğü ülke tarafından kabul edilen usul uygulanır.

Bir yabancı tahkim kararının tenfizi aynı kararın tanınması anlamına gelmektedir. Yabancı tahkim kararının tanınmasında bir türk hakem kararı gibi işlem yapılır ve türk hakem kararı, mahkeme hakem kararı gibi maddi olarak kesin hüküm teşkil etmektedir.

Türk mahkemesi yabancı tahkim kararının tanınma şartlarına vardığı zaman yabancı kararın tanınmasına veya hüküm sebebiyle reddedilmesine veya kararın kesin delil olarak sayılmasına karar verir.

Bir yabancı tahkim kararının herhangi bir ülkede icra kabiliyeti kazanmasına tenfiz denilir. Türk hukukunda mahkemelerden tenfizini istenilen kesin kararların tenfizine bakılır ve kararın maddi ve hukuki yönden gözden geçirilmez, ve buna “revision au fond” prensip yasağı denilir, bu prensip yasağının istisnası, yabancı tahkim kararın kamu düzenine aykırı olduğu zamandır.

Bir yabancı tahkim kararının başka devlette verilen tenfiz kararı Türkiyede hukuki etkisi olmayıp ve geçerli sayılmaz. Sadece Türkiyede verilen tenfiz kararı bir yabancı tahkim kararına icra kabiliyeti verebilir.

2.3.Milletlerarası Özel Hukuk (MÖHUK) Gereğince Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınma Ve Tenfizi:

Türkiyede uluslararası ticari tahkim kararları MÖHUK'un 60 ve 61'inci maddeleri esasa alınarak çözümlenmektedir.

Yabancı tahkim kararları MÖHUK'un 60 ve 62'inci maddeleri ve bu maddelerin atıf yaptığı 55,56 ve 57'inci maddeler uygulanacaktır.

Yabancı tahkim kararları NewYork sözleşmesice tenfiz edilmedikte MÖHUK hükümlerine tenfiz edilecektir.

MÖHUK'un 62'inci maddesince yabancı tahkim kararının reddedilebilir ve bu maddeye göre redd sebepleri şunlardır:

Tahkim sözleşmesi yapılmamış veya esas sözleşmeye tahkim şartı konulmamış ise,

Hakem kararı genel ahlaka ve kamu düzenine aykırı ise,

Hakem kararına konu olan uyuşmazlığın Türk kanunlarına göre tahkim yoluyla çözümü mümkün değilse,

Hakkında hakem kararının tenfizi istenen taraf, hakem seçiminden usulen haberdar edilmemiş yahut iddia ve savunma imkanından yoksun bırakılmış ise,

Tahkim sözleşmesi veya şartı taraflarca tabi kılındığı kanuna bu konuda bir anlaşma yoksa hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna aykırı ise,

Hakemlerin seçimi veya hakemlerin uyguladıkları usul, tarafların anlaşmasına, böyle bir anlaşma yok ise hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna aykırı ise,

Hakem kararı, hakem sözleşmesinde veya şartında yer almayan bir hususa ilişkin ise veya sözleşme veya şartın sınırlarını aşıyor ise bu kısım hakkında,

Hakem kararı tabi olduğu veya verildiği ülke hukuku hükümlerine veya tabi olduğu usule göre kesinleşmemiş yahut icra kabiliyeti veya bağlayıcılık kazanmamış veya verildiği yerin yetkili merci tarafından iptal edilmiş ise, yabancı tahkim kararlarını reddedebilir.

2.4.Yabancı Tahkim Kararlarının NewYork Sözleşmesine Göre Tanınma ve Tenfizi:

NewYork sözleşmesinin 3. maddesine göre yabancı hakem kararlarının tenfizi, tenfizin istendiği ülkenin hukukuna bırakılmıştır.¹

NewYork sözleşmesinin 3. Maddesi şöyle söylemektedir: “Akit devletlerden her biri hakem kararının muteberliğini tanıyacak ve kararın öne sürüldüğü memlekette cari prosedür kaidelerine tevfikeyen aşağıdaki maddelerde yazılı şartlar dairesinde bunun icrasına hüküm verecektir. İşbu sözleşmenin şümulü içine giren hakem kararlarının tanınması ve icrası için milli hakem kararlarına nispetle oldukça ağır şartlar tahmil edilemeyecek ve oldukça daha yüksek adli harç alınmayacaktır”.

NewYork sözleşmesinin 4. Maddesine göre tenfiz davası aşağıdaki belgelerle birlikte ibraz edilecektir:

- a) Hakem kararının usulüne uygun onaylanmış aslını yahut da aslına uygunluğu onaylanmış örneği
- b) Tahkim şartı veya sözleşmesinin usulüne uygun aslını veya aslına uygunluğu onaylanmış örneği
- c) Tahkim şartı veya sözleşmesi veya kararın tenfizini istenilen ülkenin resmi dilinde değilse, hepsinin onaylı tercümesi.

2.5.Tanım ve Tenfiz Şartları:

Tahkim taraflarının arasında geçerli bir tahkim sözleşmesinin olması. Tahkim sözleşmesinin geçersiz olmak durumları, tarafların iradelerinin bulunmaması, hata, hile, ve tehdit gibi unsurların bulunması halinde oluyor ve bu durumda tahkim anlaşmasının geçerli veya geçersiz olması tarafların seçtikleri hukuka göre belirlenir, aksi taktirde tahkim anlaşmasının yapıldığı yerin hukukuna göre belirlenecektir.²

Tahkim kararı davalının savunma haklarına uygun verilmelidir. Davalının ihlal edilmemesi, gereken haklarından, hakemin tayin edilmesi, tebligatın yapılmaması ve

¹ NOMER/ESKİ/GELGEL, S.138

² AKINCI, S.258

savunma hakkının ihlalini sayabiliriz. Etkileyici olmayan ve sonradan yapılan tebligatlar, tahkim kararının tenfizinin reddine sebep olmayabilir.¹

Tahkim kararları hakemlerin yetkileri içinde olmalıdır. Hakemlerin tahkim sözleşmesi şartından fazla veya ilgili olmayan karar veya tahkim sözleşmesinde bellilenen yetki dışında kararların verilmesi, kararların yetki dışında olmasının örneğidir.²

Tahkim kararları tabi olduğu usul kurallarına uygun olmalıdır. Kararın usule aykırı olmasının sebeplerinden kararın önceden belirlenen şartlarda ve içerikte verilmemesi, kararın temel prosedüre aykırı biçimde verilmesi ve verilen kararın belirlenen usul kurallarına göre sürenin içinde verilmemesini sayabiliriz.³

Uluslararası tahkim kararlarının uyulması gereken usul kurallarına aykırı şekilde yürütülmesi, uluslararası tahkim usulüne aykırı olarak tanımlanmaktadır.⁴

Tahkim kararları bağlayıcı olması ve icrası askıya alınmamalı ve iptal edilmemiş olmalıdır. Tahkim kararının başka mahkeme veya bir üst hakem mahkemesi tarafından esastan gözden geçirilmesi mümkün olmadığı zaman karar bağlayıcıdır.⁵ Diğer iki ret nedenleri ise Türk hukukunda MTK m 15'de belirlenmiştir.

Tahkim kararının konusu tahkime elverişli olmalıdır. Kararın konusu tenfize elverişli olup olmaması, kararın tenfizinin istenilen ülke hukukuna göre belirlenir. Türk hukukunda idari uyuşmazlıklar, kamu hizmetleri ve imtiyaz sözleşme ve şartnamelerinden doğan uyuşmazlıklar tahkimine çözümlenmesi için götürülür.⁶

Tahkim kararının tenfizi olunan devletin kararının herhangi bir ülkenin siyasi, sosyal, ekonomik, ahlaki ve hukuki yapılarına ters olduğu zaman, karar kamu düzenine aykırı olarak tanımlanır.⁷

¹ AKINCI, S.265

² ŞANLI, Uluslararası, S.301

³ AKINCI, S.272

⁴ NÖMER/ESKİ/GELGEL, S.144

⁵ ŞANLI, Uluslararası, S.311

⁶ AKINCI, S.28

⁷ TANRIVER, S.476

NewYork sözleşmesinin 5/2-b maddesine göre kararın tenfizinde devlet hakimine geniş yetki verilmiştir, ve kamu düzenine aykırı olan kriterler tespit edilmemiştir ve kriterler devlet hakimine bırakılmıştır. Bu madde esasında tahkim kararının içeriği bakımından veya hakemlerin bağımsızlığının bozulması düzenine aykırı sayılır.¹

2.6.New York Sözleşmesinin Uygulama Alanı

New york sözleşmesinin madde. 1 birinci bendinde şöyle söylemektedir “ bu sözleşme hükmü şahıslar arasında ortaya çıkan uyuşmazlık kararının tanınması ve icrasını istenen başka bir devlette uygulanır, sözleşme aynı zamanda tanınması ve icrası istenen devlette milli sayılmayan hakem kararları hakkında uygulanır.²

New york sözleşmesinin uygulama alanında tahkim kararının, bir kurumsal veya ad Hoc tahkim tarafından verilmemesini ayırmamakla her iki tür kararın tenfizini kapsamaktadır.³ Aynı zamanda tahkim taraflarının da tüzel kişi veya gerçek kişi olmaları konusundada hiçbir ayırım yapılmamaktadır.⁴

2.7.Genel Olarak Türk Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi

TürkHukuku'ndakararların tanınması ve tenfizindeiki düzenleme vardır. 1)5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) 2) 1958 Tarihli New York Sözleşmesi. Türkiye’de yabancı kararları genel olarak MÖHUK’un 60ve63 maddelerindeki hükümlerle tenfiz olunur. New York Sözleşmesi uluslararası hakemkararlarının tanınması ve tenfizinde en önemli düzenleme olduğuna göre New York Sözleşmesi uygulama alanı dışında kalan ve iç hakem türlü kararlardan olmayan Türkiye’de tanınması ve tenfizi için MÖHUK hükümlerinin uygulanmaktadır. veya New York Sözleşmesi tarafından olmayan devletlerde verilen yabancı olan hakem kararları, MÖHUK kapsamına tabi olduğunu söylemek mümkündür.

¹ŞANLI, Uluslararası, S.324

²NEW York sözleşmesi, m.1

³NOMER EKŞİ, s.87

⁴ERTEKİN KARATAŞ, s.529

NewYorkSözleşmesi'ninmadde 7. Birinci bendinegöre, sözleşmeye tarafdevletlerde verilenhakemkararlarınınintenfiziveuygulamasıbukonudakidiğerikiliveçoğtarafılı anlaşma hükümlerinden etkilenmez. MÖHUK madde.1 ikinci fıkrasına göreTürkiyenintarafolduğumilletlerarasısözleşmehükümlerisaklıdır. Buna esasen New York Sözleşmesi veya MÖHUK hükümlerini tercih ederek Türkiye içinde milli sayılmayan bir hakem kararının tenfiziistenebilmektedir.¹⁰³

Türkiye içinde yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi MÖHUK 60_63 maddelerinde düzenlenmiştir. Bu maddelere göre yabancı hakemkararlarınınintenfizindegerekli olanönşartlar,tenfizusulüveyatenfizinreddinedenlerineyerverilmiştir¹.

1982 yıllarında Türk hukukunda yabancı hakem kararlarının tenfizi için 2675 sayılı MÖHUK'un 43-45. maddelerinde yer verilmiştir. 2675Kanundaki eksikliği ortadan kaldırmak için 5718 sayılı MÖHUK'a 63. madde ilave edilmiştir. Bu maddelerde yabancı hakem kararlarının tenfizne dair hükümlerinin, yabancı hakem kararlarının tanınması için uygulanmasının mümkün olduğunu uygun görmüştür.

2.7.1.İç kaynaklara göre Tenfizin Ön Şartları

Yabancı hakem kararlarının tenfizi için ön şartlar MÖHUK'ta öngörülmektedir. MÖHUK'un madde.60 birinci fıkrasında kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcı olan yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir. Bu kanuna göre yabancı hakem kararlarının tanınma ve tenfizi şartları MÖHUK'un 62. maddesinde sınırlı olarak belirlenmiştir.

2.7.2.Hakem Kararının yabancıOlma şartı

MÖHUK hükümlerine göre Türkiye'de bir tenfiz kararının verilebilmesi için birincisi hakem kararın bir yabancı hakem kararı olması gerekir 164. Bir Yabancı hakem kararının tenfizini isteyen taraf tenfiz dilekçesini verdikten sonra mahkemece ilk önce olan mesele hakem kararının yabancı bir hakem kararı olup olmamasını incelenecektir. Türk Hukukunda yerli sayılan hakem kararı yetkili asliye hukuk

¹Nomer, Ekşi *Devletler Hususi Hukuku*, 2015 İstanbul s. 554.

mahkemesinde onaylanarak icra edilebilir.¹ Yabancı hakem kararlarının tenfizinde yetkili mahkeme tarafından kontrol edilerek icra kabiliyeti kazanacaktır.²

Bir Tahkim yargılaması yabancı bir usul hukukuna göre yapıldığı zaman, tahkimde verilen karar yabancı hakem kararı sayılmaktadır. Hakem kararının tâbiyeti bu yöntemle tespit edilemediği zaman toprak ilkesi ile tanımlanır.³

MÖHUKta yabancı hakem kararlarının tenfizine dair hükümler belirlenmiş ama yabancı hakem kararı kavramı hakkında bir tanım belirlenmemektedir. Doktrin ve mahkeme kararları farklı yöntemlerle yabancı hakem kararlarının kavramını tanımlamaktadırlar.⁴ tahkim taraflarının vatandaşlıkları, ikametgâhları, hakem kararının verildiği yer, hakem kararının otoritesinin altında verilen kanun, hakemlerin vatandaşlıkları veya onların ikametgâhlarının bulunduğu yerleri, tahkim sözleşmesinin yapıldığı yer, hakem kararının imzalandığı yer, uyuşmazlığın belli bir ülke içinde yetkilimahkemenin bulunması gibi ölçütlerdir. Sayılan koşulların içinde tarafların vatandaşlıkları ve kararın verildiği yer ve uygulanan otorite kanunu en önemli koşullardandır.⁵

¹Çelikel; Erdem, s. 768.; Nomer, s. 200.

²Ertekin, Karataş, s. 544.

³Akıncı, s. 35. Ünal

⁴Akıncı, s. 294.

⁵Nomer, Ekşi, Gelgel, s. 55-61.

2.7.3.Hakem Kararlarının Kesinleşmesi ve İcra Kabiliyetinin Kazanılması

kararın icra kabiliyeti kazanması veya taraflar için bağlayıcı olması için yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir(MÖHUK m.61). yabancı hakem kararlarının tenfizi için, kararların tabi olduğu ülke hukukuna göre ve verildiği yer hukukuna göre kesinleşmiş olması ve icra kabiliyetinin kazanılması veya taraflar için bağlayıcı olması için kazanmış bir karar olması gerekir.¹

Kararların tenfizi için bahsedilen şartlardan birinin olması halindeveya ispat edilirse kararın tenfizi için yeterlidir.²

2675 sayılı MÖHUK kanununda ancak kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış yabancı hakem kararlarının tenfizi öngörmüştü ama 5718 sayılı MÖHUK taraflar için bağlayıcı olan hakemkararlarının tenfizi edilebileceklerine dair izin verilmiştir.

MÖHUK madde. 60 birinci bendinde yabancı hakem kararlarının taraflar açısından bağlayıcı olan hakem kararlarının tanınması ve tenfizi kabul edilmektedir. New York Sözleşmesinden etkilenilerek MÖHUK yabancı hakem kararlarının tenfizini kolaylaştırmak için bağlayıcılık şartı eklemiştir.³

2.7.4.Kararların Tenfiz zamanı Müttekabilyet İlkesi

2675 sayılı Kanun'un 44. maddesinde atıf gereği, yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde müttekabilyet şartını arayan madde.38 a bendi yabancı hakem kararlarının tenfizinde kıyas yoluyla uygulanacağını belirtilmiştir. Madde 38 göre müttekabilyet koşulunun meydana gelmesi için Türkiye ile hakem kararının tâbiyetini taşıdığı devlet arasında hakem kararlarının tenfizine ilişkin karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma veya o devlette Türk hakemi kararların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünü veya fiili uygulamanın olması gerekmektedir.⁴

¹Ertekin, Karataş, s. 508-510.

²Ansay, 1984, m.134

³Çelikel, Erdem, s. 758

⁴Nomer, Ekşi, Gelgel, s.64.

Yabancı Hakem kararlarının tenfizinde mütekabiliyet şartı doktrinde tartışmalı bir konudur.¹

Tahkim kararlarının tenfizi devletlerin egemenliğinde bir etkisi olmamaktadır ve ona göre de söz konusu olan tahkim kararların tenfizinde karşılıklılık şartların talep edilmesi halinde uygun görülmemektedir. tahkim taraflarının iradelerine bağlı olarak özel bir yargı sistemi olduğu için hakem kararlarının tenfizinde mütekabiliyet koşulunun manasız olacağı söylenmektedir.²

Yabancı tahkim kararlarının tenfizinde karşılıklılık esasına bağlanmasında bazı sorunları çıkabilmektedir. hakem kararlarının tâbiyetinin belirlenmesi en önemli sorunlardan biri olmaktadır. karar tenfizinin reddedilmesine ilişkin hükümlere geçilmeden önce tâbiyetinin belirlenmesi şartı incelenmelidir. tahkim kararının yeri ve hakemlerin kararı imza yerinin farklı olduğunda söz konusu olan kararının hangi ülkenin tâbiyetini taşıyacağı tespit edilmesi imkânsız olabilir.³

5718sayılıMÖHUKyürürlüğügirdikten hemen sonraortadankalkmıştır, New York Sözleşmesi, taraf devletlere bu sözleşmenin hükümlerinin sadece diğer akit devletlerde verilen hakem kararlarının tanınması veya icrası beyan edilmiştir (m. I/3) ve Bu beyan mütekabiliyet koşulu olarak tanımlanmıştır. Sözleşmeye taraf olmayan devletlerde bile verilen yabancı hakem kararlarının tenfizi istenebilmektedir ve sadece New York Sözleşmesi'nin hükümleriuygulanmayabilir.⁴

MÖHUK hükümlerinde karşılıklılık şartı aramadan yabancı hakem kararlarının tenfiz edilmesine izin verilmektedir. New York Sözleşmesine taraf olmayan ülkeler tahkim kararları, New York Sözleşmesine uygun olmadığı halde bile, MÖHUK hükümleri uyarınca tenfiz edilir.⁵

¹Dayınlarlı, s.70

²Sakmar, A. *Yabancı İlâmların Türkiye'deki Sonuçları*, İstanbul s. 41- 42.

³Şanlı, s.182-183

⁴McLaughlin, J., Genevro, L., 1986, s. 252.

⁵Şanlı ,s. 379.

2.7.5.Tahkim Kararlarının Tenfizinin Reddi

5718sayılıkanunun62.maddesi1.bendindeyabancıtahkimkararlarının tenfizini için reddine sebep olan konuları Aşağıdaki sebeplerden birinin olmasını belirlemiştir.¹

Tahkim sözleşmesi yapılmamış veya esas sözleşmeye tahkim şartı konulmamışise,

Hakem kararı genel ahlâka veya kamu düzenine aykırıise,

Hakem kararına konu olan uyuşmazlığın Türk kanunlarına göre tahkim yoluyla çözümü mümkündeğilse,

Taraflardan biri hakemler önünde usulüne göre temsil edilmemiş ve yapılan işlemleri sonradan açıkça kabul etmemiş ise,

Hakkında hakem kararının tenfizi istenen taraf, hakem seçiminden usulen haberdar edilmemiş yahut iddia ve savunma imkânından yoksun bırakılmış ise,

Tahkim sözleşmesi veya şartı taraflarca tâbi kılındığı kanuna; bu konuda bir anlaşmayoksahakem hükmünün verildiğiülkehukukunagörehükümsüz ise,

Hakemlerin seçimi veya hakemlerin uyguladıkları usul, tarafların anlaşmasına, böyle bir anlaşma yok ise hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna aykırıise,

Hakem kararı, hakem sözleşmesinde veya şartında yer almayan bir hususa ilişkin ise veya sözleşme veya şartın sınırlarını aşıyor ise bu kısım hakkında,

Hakemkararıtâbiolduğuveyaverildiğiülkehukukuhükümlerineveyatâbi olduğu usule göre kesinleşmemiş yahut icra kabiliyeti veya bağlayıcılık kazanmamış veya verildiği yerin yetkili mercii tarafından iptal edilmişise,yabancı hakem kararının tenfizi istemini reddeder”

MÖHUKta tespit edilen ret sebepleri ve New York Sözleşmesi V. maddesinde belirtilen ret sebepleri arasında büyük bir fark olmamaktadır.¹

¹Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, s. 66

New York Sözleşmesi'nin V. Maddesinde göre tenfiz'in ret sebepleri ayrılacaktır. Maddenin 1. bendinde düzenlenmiş olan ret sebepleri tahkim kararı aleyhine verilmiş olan tarafın bu ret nedenlerini ileri sürmesi ve ispat etmesi ile ele alınabilecektir. tenfiz engelleri aleyhine hakem kararı ileri sürülen tarafı ispat etmek zorundadır.² Maddenin ikinci bendinde ise sayılan sebepler tenfiz talebini inceleyen mahkeme tarafından dikkate alınacaktır Aynı konu MÖHUK'ta da bulunmaktadır.

Mahkemeceresinde dikkate alınacak ret nedenleri konusunda New York Sözleşmesi ve MÖHUK kanunu aralarında ayırım mevcuttur. New York Sözleşmesi'nin

V. maddesinin 2. fıkrasında tenfiz ülkesinde uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümünün mümkün olup veya olmadığı durumunda tenfiz hâkimi re'sen harekete geçer.

MÖHUK madde.62 1. bendinde yabancı tahkim kararların tâbi olduğu veya verildiği ülke hukuku hükümlerine veya tâbi olduğu usule göre kesinleşmemiş yada icra kabiliyeti veya bağlayıcılık şartı kazanmamış ise, yabancı tahkim kararının tenfizi istemini reddeder. Ama New York Sözleşmesi'nde mahkeme kararları için kesinleşme koşulu aranmamaktadır³ ve bağlayıcılık terimi milletlerarası hakem kararlarının tenfizini sağlamak için kullanılmıştır. Bağlayıcılık, yerinde hakem kararının kesinleşmesi gibi teknik bir terim olsaydı herhangi bir hukuk sisteminde itiraz neden olabilecekti.⁴ yabancı hakem kararlarının tenfizi için kararların taraflar için bağlayıcı olması yeterlidir.⁵

New York Sözleşmesi'nin V. maddesinde sınırlı olarak sayılmaktadır ve bir yabancı hakem kararının tenfizi söz konusu olacak ve yetkili mahkeme kontrol ettikten sonra bu sebeplerden birinin bulunması durumunda hakem kararının tenfizi reddedilebilecektir. tenfiz ülkesi mahkemelerinin tenfiz engellerinin bulunmamasına rağmen tahkim kararlarının tenfizi edilebilir⁶ ama MÖHUK'un 62. maddesi 1. bendinde yabancı hakem

¹Şanlı, s. 377.

²Nomer, Ekşi, Gelgel, s. 88.

³Şit, 2005, s.195

⁴Nomer, Ekşi, s. 92.

⁵Ünal, s. 56

⁶Akıncı, s. 283-284.

kararlarının tenfizine engel olan sebeplerden birinin gerçekleşmesi halinde yetkili mahkemenin yabancı hakem kararını reddedeceği öngörülmüştür¹.

2.7.6. Kararların Tenfizi

MÖHUK madde 60 ikinci bendine göre yabancı tahkim kararlarının tenfizi için görevli ve yetkili mahkeme asliye hukuk mahkemesi tayin edilmiştir. Bu maddeye göre yabancı tahkim kararlarının tenfizi için tahkim tarafları yazılı bir şekilde tayin edilmiş yerin asliye mahkemesinden isteyebilirler. Eğer tahkim Taraflarının arasında böyle bir anlaşma bulunmuyorsa, aleyhine karar verilen taraf Türkiye'deki ikamet yeri veya sâkin olduğu yer ve eğer bu da yoksa icra konusunu teşkil edebilecek malların bulunduğu yer mahkemesi yetkilisayılmaktadır.

MÖHUK kanununa göre Tenfizin isteme dilekçesi duruşma günü karşı tarafa tebliğ edilir. Tenfiz kararı basit yargılama usul hükümlerine göre incelenerek karara bağlanır (m.55). Tenfiz davasında, tahkim kararlarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmaz, sadece tenfizi istenen tahkim kararlarının tenfizinde engel olan sebeplerin birinin gerçekleşip gerçekleşmediği dikkate alınır. Tenfiz sırasında inceleyen mahkeme tahkim kararının kısmen veya tamamen tenfizine karar verebilir (m.56).

Uyuşmazlığın uygulanması hukuk esasları öngörülmüştür². İlk istas çerçevesinde bir hakem kararının yabancı sayılması için tenfiz ülkesi dışında verilmiş olması gerekmektedir. Hakem kararının verildiği yer ülkesinin New York Sözleşmesi'ne taraf olması şartı aranmamaktadır³. Bu sözleşmeye göre hakem kararları toprak ilkesi esasına göre belirlenebilir. Bu durum, hakem kararının yeri, tahkim yeri ve hakemlerin kararı imza yerinin farklı olması durumunda bazı sorunlara yol açabilir. Uygulamada genellikle hakem kararında gösterilen yer, kararın verildiği yer olarak kabul edilir⁴.

¹Dayınlarlı, s. 73.

²Ertekin, Karataş, 1997, 524.; Koral, R. (1961). Yabancı Hakem Kararlarının İcrası Hakkında Birleşmiş Milletler New York Konferansı ve 10 Haziran 1958 tarihli Sözleşme. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 24(1-4), 19.

³Akıncı, 1994, 17.; Ertekin, Karataş, 1997, 528.

⁴Akıncı, 1994, 18-19.

İkinci bir ölçüt olarak, bir hakem kararının yabancı olarak sayılabilmesi için bu kararın tenfizinin talep edilen ülke mahkemelerince verilmesi gerekir. Ayrıca, tenfiz talepedilen mahkeme, bu kararın yerli mi yoksa yabancı kaynaklı mı olduğunu tespit eder¹. Buradan anlaşılacağı gibi, tenfiz ülkesi dışındaki diğer ülkeler tarafından verilen hakem kararları bu sözleşmeye uygun olarak yabancı hakem kararı olarak kabul edilir ve tenfizi istenir.

New York Sözleşmesi'nde, tenfiz edilecek kararın kaynağı olan hukuki uyuşmazlık taraflarının gerçek veya tüzel kişi olmaları bakımından bir ayırım yoktur². Bunun dışında, uyuşmazlık tarafının devlet olması açısından da bir fark yapılmamıştır, dolayısıyla kamu kurumlarının taraf olduğu özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklar New York Sözleşmesi'nin kapsamındadır³. Bu sözleşme yabancı hakem kararlarını ticari olan ve olmayan ayırımı yapmaksızın düzenlemektedir. Ancak New York Sözleşmesi'ne taraf olan ülkelerin sözleşme hükümlerini sadece ticari tahkim ile sınırlamaları mümkündür. Diğer taraftan New York Sözleşmesi'nde *ah hoc* tahkim ile kurumsal tahkim bakımından bir ayırım yapılmadığı için, her iki türdeki tahkimde verilen hakem kararlarının sözleşme hükümleri çerçevesinde tenfizi mümkün bulunmaktadır⁴.

2.8. New York Sözleşmesine İlişkin Çekinceler

2.8.1. Müttekabiliyet Koşulu

New York Sözleşmesi'nin madde birde konulan çekince ile sözleşmenin uygulama alanı sınırlandırılmaktadır.⁵ New York Sözleşmesi'ne taraf olup veya olmayan; Yabancı kararların Tanınması ve tenfizinde istenen ülkeden başka bir ülkede verilen hakem kararlarının ve Tenfizin istenen ülkede yerli tahkim kararı sayılmayan hakem kararlarının tenfize uygulanmaktadır.⁶

¹Ansay, 1984, 126.

²Ansay, 1984, 129.

³Ertekin, Karataş, 1997, 529.

⁴Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 87.; Ünal, 1990, 63.

⁵Redfern, A., Blackaby, N., Partasides, C., Hunter, M. (2004). *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. Londra: Sweet & Maxwell Yayınevi, 442.

⁶Öztekin, G. (1993). Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 22.09.1989 tarihli kararının eleştirisi, *MHB*, 13(1-2), 37.

New York Sözleşmesi'nin birinci maddesinin 3.bendinde taraf devletlere, bu sözleşmenin uygulanması bakımından iki çekince tanınmıştır. New York Sözleşmesinin hükümleri sadece diğer akit devletlerde verilen tahkim kararlarının tanınması ve tenfizinde uygulanacağını beyan edilmiştir.(m.I/3).

Amerika verilen bir hakem kararında¹belirtildiği gibi, New York Sözleşmesi Lihtenştaynlı bir hakem kararına uygulanamadı, sebep Lihtenştayn 2002 yılında bu sözleşmeye taraf değildi².

New York Sözleşmesi'nde belirtilen karşılıklılık koşulu çekincesi ülke taraflarının yarısından fazlasında kullanılmaktadır.³ Mütakabiliyet koşuluna göre bu sözleşmeye taraf olmayan ülkelerde verilen yabancı tahki kararlarının tenfizi istenebilir, ve New York Sözleşmesi'nin hükümleri uygulanmayabilir.¹³⁸ New York sözleşmeye taraf olan ülkeler isterlerse mütakabiliyet koşulundan vazgeçebilirler. Avusturya da çekince hakkını kullanmıştır ama 1988 yılından sonra New York Sözleşmesi'nin bu koşulunu veya çekinceyi kaldırmaya karar vermiştir.⁴

uluslararası tahkim kurumlarının verdiği kararlarının tenfiz için öngörülen "sözleşmeye taraf olan akit devlette verilmiş"⁵ tahkim kararı koşulu yerine getiremez, çünkü uluslararası tahkim kurumları bir devlet gibi New York Sözleşmesi'ne taraf olamazlar ve merkezlerinin bulunduğu devletin otoritesine de bağlantıları yoktur.⁶New York sözleşmesinin I/2. maddesinde kurumsal tahkimde verilen tahkim kararlarının da New York Sözleşmesi'nin kapsamında olduğu tespit edilmektedir. bu sözleşmenin V/1-d. maddesinde taraflara tahkim prosedürüne uygulanacak hukuku serbestçe seçilmek yetkisi tanınmaktadır. taraflar iradeleri ile seçilmiş kurumsal tahkim kurallarına göre verilen tahkim kararlarının tanınması ve tenfizi Sözleşme

¹Weizmann Institute of Science v. Neschis, 229 F. Supp. 2d 234 - Dist. Court, SD New York 2002.

²Maddenin uygulanmasına ilişkin Türk mahkeme kararları için bkz. Akıncı, 2007, 291-292.

³Karşılıklılık koşulu ile ilgili çekince hakkını kullanan ülke taraflarının listesi için bkz.: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html (Erişim tarihi: 02.07.2016).

⁴Internet: McLaughlin, J., Genevros, L. (1986). Enforcement of Arbitral Awards under the New York Convention - Practice in U.S. Courts. Berkeley Journal of International Law, Vol. 3(2), 252. Web: <http://scholarship.law.berkeley.edu/bjil/vol3/iss2/2> (Erişim tarihi:02.07.2016).

⁵Weigand, F. (2009). *Practitioner's Handbook on International Commercial Arbitration*. (İkinci Baskı). Birleşik Krallık: Oxford Üniversitesi Yayınevi, 169.

⁶Ünal, 1990, 65.

bakımından mümkün bulunmaktadır.¹ New York Sözleşmesi'ne taraf olan devletler sayısı arttıkça bu çekince nin önemi azalmaktadır.²

2.8.2. Uyuşmazlığın Ticari Olması

New York Sözleşmesi'nin hükümlerinde ticari olması veya olmaması, bir akitten veya akit dışı ilişkilerden doğan ihtilâflara tatbik edilmektedir.³ New York Sözleşmesi'nin I/3. maddesinde, “Bunun gibi her devlet sözleşmenin uygulanmasını akdi ve akdi olmayan hukukî münasebetlerden doğan uyuşmazlıklar arasında kendi millî kanununa nazaran sadece ticari mahiyette sayılanlara hasredeceğini beyan edebilir” söylenmektedir. New York Sözleşmesi'nin uygulama alanını, sözleşmeye taraf olan devletler özhukuklarına göre ticari akdi ya da akid dışı hukuki ilişkilerden doğan uyuşmazlıkları ayırmaktadırlar.⁴

New York Sözleşmesi'nin imzalaması imkansız olmasını önlemek amacıyla bu çekince konulmaktadır.⁵ Bu çekinceye göre New York Sözleşmesi'nin kapsamını konu bakımından daraltma imkânı mevcuttur. Bu sözleşmeye taraf olan her devlet hangi ilişkilerin ticari sayılacağını kendi hukuklarına göre belirlemektedir. Uygulamada bu durum çeşitli sorunlara yol açmıştır.⁶ Uluslararası Ticaret Odası'nda *Taie Haddad and Hans Barrett v. Société d'Investissement Kal* bir kararı örnek olarak mevcuttur. Söz konusu tahkim kararının içeriğini Tunus'ta mimarların bir kentleşme tasarımı yapmaları ve Karara söz konusu olayın içinde Tunus New York Sözleşmesi'ndeki söz konusu çekince hakkını kullanmış ve Tunus hukuklarına göre mimari eserlerin ticari sayılmaması için Yargıtay bu hakem kararının tenfizini reddetmiştir.⁷

¹Erdoğan, F. (2004). *Uluslararası Hukuk ve Tahkim*. Ankara, s.111

²Zhang, B. (2015). *Recognition And Enforcement Of Foreign Arbitral Awards In China And Grounds For Refusal In The Context Of The New York Convention*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ghent Üniversitesi, Belçika, 4.

³Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, s. 87.

⁴Mistelis, L. (2015). *Concise International Arbitration*. (İkinci Baskı). Hollanda: Kluwer Law International Yayınevi, 4.

⁵Zhang, 2015, 5.

⁶Redfern, Blackaby, Partasides, Hunter, 2004, 442.

⁷Van den Berg, A. J. (2007). New York Convention of 1958: Refusals of Enforcement. *Journal of ICC International Court of Arbitration*, 18(2), 27.

2.9.Genel Olarak Hakem Kararlarının Tanınma Ve TenfizŞartları

Kararların Tanımavetenfizkurumlarıbirbirlerindenfarklıdır.Tanımakavramının,darve geniş anlamıdır. Geniş tanımlı olan tenfiz ile birlikte tanıma anlaşılır. Dar anlamda tanıma tahkim kararının kesin hüküm ve kesin delil olarak kabul edilmesi anlamında olmaktadır.¹Tenfiz kararı, yabancı mahkeme kararlarının ülkede icra edilebileceğine ilişkin kararolarakTanımlanmaktadır². Yabancı tahkim kararları, yetkili mahkemeden tenfiz kararı alındıktan sonra icra kabiliyeti kazanabilir.³

1958tarihliNewYorkSözleşmesi,akitülkelerin,geçerlitahkim sözleşmelerinin icrasını istemekle, tahkim kararının tanınması ve icra edilmesi için çok daha açık kurallar getirmektedir.⁴ ulusal ve uluslararası düzenlemelerde tenfiz ve tanıma kavramları arasında bir ayırım yapılmamaktadır ve aynı başlık altında aynı şartlara tabi tutulmaktadır. New York Sözleşmesi'nde tahkim kararlarının tanınması ve tenfizinde bir fark görülmemektedir ve Bu sebepten dolayı yabancı hakem kararlarının tenfizi için aranan şartlar yabancı hakem kararlarının tanınmasında dauygundur⁵.

New York Sözleşmesi'nin III. Maddesine göre hakem kararlarının tenfiziistenen devletin usul kurallarına göre yapılacaktır. Bu sebepten dolayı tenfiz talebinin yapılacağı görevli ve yetkili mahkeme tenfiz ülkesinin hukukuna göre tespit edilecektir. bu sözleşme kapsamına giren hakem kararlarının tanınması ve tenfizi için ulusal tahkim kararlarına nispetle daha ağır şartlar getirilmeyecek ve daha fazla adli harç alınmayacaktır.⁶ New York Sözleşmesi VII. maddesinin 1. bendinde bu sözleşmeye taraf olan devletler tarafından yapılan hakem kararlarının tenfizi ve uygulanması hakkındaki ikili ve çok taraflı anlaşma hükümlerini etkilememektedir⁷.

¹Arat, T. (1964). Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, 21(1-4), 437-438.; Akıncı, 2007, 247.; Çelikel, Erdem, 2016, 768.

²Yılmaz, E. (2011). *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 751.

³Dayınlarlı, K. (1984). Yabancı Hakem Kararlarının 2675 Sayılı Kanuna Göre Tenfizi., *Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi Bildiriler Tartışmalar, II. Tahkim Haftası*. Ankara, 65.; Akıncı, 2007, 248.; Tuysun, S. (2007). *ICSID Tahkime İlişkin Hakem Kararlarının İcra Edilmesi*. İzmir: Güncel Yayınevi, 130.

⁴Tuysun, 2007, 65.

⁵Akıncı, 2007, 256.; Şanlı, 2011, 316.

⁶Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 99.

⁷Keskin, B. (2007). *Kamu Hizmetinin Görülmesine İlişkin Sözleşmelerde Uluslararası Tahkim*. İstanbul: Arıkan Yayınevi, 171.

Yabancı tahkim kararlarının tanınma ve tenfiz şartları New York Sözleşmesi'nin V. maddesinde sınırlı olarak beyan edilmektedir ve başka bir sebeple hakem kararının tenfizi reddedilemez.¹ New York Sözleşmesi'nin V. maddesinde düzenlenen tenfizin ret sebepleri ikiye ayrılmaktadır. Maddenin ilk bendinde düzenlenmiş olan ret sebepleri hakem kararı aleyhine verilmiş olan tarafın bu ret nedenlerini ileri sürmesi ve ispat etmesi ile alınır(m. V/1), bu fıkrada düzenlenmiş olan tenfiz engelleri aleyhine hakem kararı ileri sürülen tarafın ispat etmesi gerekmektedir². Bu Maddenin ikinci bendinde sayılan sebepler tenfiz talebini inceleyen mahkemece resen dikkate alınacaktır.

New York Sözleşmesi'nin V. maddesinde tenfizin reddi nedenleri aşağıdaki şekilde tespit edilmektedir:

“Tanınması ve tenfizi istenen devletin yetkili mahkemesi huzurunda aşağıdaki sebepler ispat edilmedikçe hakem kararının tanınması ve tenfizi talebi reddolunmaz:

- a) *II. maddede derpiş olunan anlaşmayı akdeden taraflar, haklarında tatbiki gereken kanuna göre ehliyetsiz olur yahut da mezkûr anlaşma taraflarca tabikı olduğu kanunaveyabaptasarahatmevcutdeğilse, hakem kararının verildiği mahal kanununa göre hükümsüz bulunur ise veya*
- b) *aleyhine hakem hükmü verilen taraf, hakemin tayininden veya hakemlik prosedüründen usulü dairesinde haberdar edilmemiş olur yahut da diğer bir sebep yüzünden delillerini ikame etmek imkanını elde edememiş bulunur ise veya*
- c) *hakem kararı, hakem mukavelesinde veya hakem şartında öngörülmeyen bir ihtilâfa ilişkin olur yahut hakem sözleşmesi veya hakem şartının kapsamını aşan hükümleri ihtiva etmiş bulunursa, bununla beraber hakem kararının hakemliğe tabi bulunan meseleler hakkındaki hükümleri bunun dışında kalan hükümlerinden ayırt edilebilecek durumda ise bunların tanınması ve icrası cihetine gidilebilir yahut*

¹Akıncı, 1994, 114; Şanlı, 2011, 318.

²Tuygun 2007, s. 130-131.

- d) *hakem mahkemesinin teşkili veya hakemlik prosedürü tarafların sözleşmesine ve sözleşmede sarahat olmayan hallerde hakemliğin cereyan ettiği yer kanunu hükümlerine uygun değilse,yahut*
- e) *hakem kararı taraflar için henüz bağlayıcı olmamış veya bunun, verildiği memleket kanunu yahut tabi olduğu kanun bakımından yetkili bir makam tarafından iptal veya hükmünün icrası geri bırakılmışbulunursa*

Hakem kararının tanınması veya tenfizi istenen devletin yetkili makamı tarafından aşağıdaki hallerin varlığı belirlenir setanımavetenfiz talebi reddolunabilir:

- a) *tanıma ve icra talebinin öne sürüldüğü memleketin kanununa göre, uyuşmazlık konusunun hakemlik yolu ile halle elverişli olmaması veya*
- b) *hakem kararının tanınma ve icrasının, mezkûr memleketin kamu düzeni kaidelerine aykırı olması halinde”*

2.10.New York Sözleşmesine Göre Tahkim Sözleşmesinin Geçersizliği Veya Tarafların Ehliyetsizliği

New York Sözleşmesinin hükümlerine göre, yabancı tahkim kararlarının tenfiz edilebilmesi için taraflar arasında geçerli bir tahkim sözleşmesinin olması gerekmektedir.

Tahkim sözleşmesinin geçersizliği setahkim kararlarının tenfize engel bir durumdur. New York Sözleşmesi'nin V. maddesinin 1. bendinde böyle düzenlenmiştir “*II. maddede derpiş olunan anlaşmayı akdeden taraflar, haklarında tatbiki gereken kanunagöreehliyetsizoluryahut damezkûranlaşmataraf lar catabi kılındığı kanunaveyasarahat mevcut değilse,hakem kararının verildiği mahal kanununa göre hükümsüz bulunurise...”*”.

New York Sözleşmesi'nin ikinci maddesinde belirtildiği gibi, taraflar arasındaki ister sözleşmesel veya ister sözleşme dışı ilişkiden ortaya çıkan, belirli hukuki ilişkilerden

doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmı tahkim yolu ile çözülmesi konusunda yapacakları yazılı tahkim sözleşmesinin Bulunmasında New York Sözleşmesinin tarafı devletlerin birinde New York Sözleşmesi gereğince hakem tahkim kararının tanınması veya tenfizi kabul edilir.

Geçerli bir tahkim sözleşmesinde ehliyet, şekil ve esasa ilişkin şartların bulunması gerekmektedir¹ ve tahkim sözleşmesine konu olan tarafların ehliyetsizliği ve şekli eksiklikler sebebiyle geçerliliğini kaybetmesi, verilen hakem kararını etkiler.²

New York Sözleşmesine göre tahkim sözleşmesinin yazılı olması şartı aranmaktadır. Tahkim sözleşmesi tarafların belirlediği yer hukukuna göre veya tahkim kararının verildiği yer hukukuna göre belirlenecektir. Tarafların seçtikleri yer hukukuna göre yazılı şekil şartı öngörülmemişse, New York Sözleşmesi'nin ikinci maddesine göre, tahkim sözleşmesi geçersiz sayılır.³ Mektup, teleks veya telegraf vasıtasıyla yapılan tahkim anlaşması yazılı olma şartını yerine getirmektedir. Son dönemlerde kullanılan bir çok modern elektronik iletişim araçlarıyla tahkim sözleşmesi yapılmaktadır ve bunların geçerli olduğu kabul edilmektedir.⁴

Tahkim sözleşmelerinin esasına ilişkin geçersizlik tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarında bulunmaması halinde veya hata, hile, tehdit gibi irade bozukluklardır. Bu durumda tahkim anlaşmasının geçerli olup olmaması, tarafların seçtiği hukukta, eğer hukuk seçimi yapmamışlarsa, tahkim yerinin hukukuna göre belirlenecektir.⁵

2.11. Adil Yargılama Hakkının İhlâli Durumu

New York Sözleşmesi'nin V. maddesinin 1. bendine göre, aleyhine tahkim hükmü verilen taraf, hakemin tayinin edilmesinden veya hakemlik prosedüründen haberdar edilmemiş olması veya diğer bir sebepten delillerini verememişse, o halde tahkim kararının tenfizi talebi reddedilecektir. Yabancı tahkim kararının tenfiz olunması için, kararın adil yargılama prensiplerine uygun verilmesi gerekmektedir.

¹Şanlı, 2011, 319.; Akıncı, 2007, 261.

²Erdoğan, 2004, 115-117. Akıncı, 2007, 116.

³Akıncı, 1994, 119-120.

⁴Şit, 2005, 204.; Şanlı, 2011, 319.

⁵Akıncı, 2007, 261.

New York sözleşmesinin Bu maddesine göre, aleyhine tenfizi istenilen tarafın hakem seçiminden veya tahkim prosedüründen haberdar edilmemiş olması lazım ve bu yüzden savunma hakkının ihlâl iteşkil tahkim kararının tenfizine ret sebebi olacaktır. New York Sözleşmesi'nin kurallarında hakemlerin seçilmesi ve tahkim prosedürüvekarşıtarafınneşekildetebliğedileceğihususundabir düzenleme yapılmamaktadır.¹milletlerarası ticari tahkimin düzenlemelerine uygun olarak karşı tarafın tebliğinin ispat edilmesi her türlü yol ile davalıya tebligatın yapılması gerekmektedir².

Adil bir şekilde yargılanma usullerine dair tahkim taraflarına eşit muamele edilmesi ve savunma haklarının tahkimde uygulanan kurallara göre incelenmesi gerekmektedir.³Tebliğatı yapılmaması veya eksik bilgi verilmesi veya delillerinin biraşında eşit şekilde duyulmaması, adil yargılanma ilkelerini kapsayan değerlendirilecek konulardandır.⁴Tahkim yargılamasının devam süresi boyunca bireşitlik bulunmalıdır ve bu eşitlik prensibinden taraflar kendi iradeleriyle vazgeçemezler⁵.

Tahkimde davalı taraf hakemlerin seçilmesinden ve tahkim prosedüründen haberdar edilmiş olsabile, başka sebep yüzünden delillerini sunmak imkânını elde edememiş ise yine tenfiz talebi reddedilir.⁶hakem tayin etmek veya cevap dilekçesini hazırlamak için davalıya gereken süre verilmemiş olabilir ve Bu durumda davalının savunma hakları ihlâl edilerek verilmiş bir tahkim karardan ortaya çıkmış olmaktadır.⁷

Tenfiz talebini inceleyen mahkemece tahkim yargılaması süresinde hakemlerin seçiminde veya tahkim prosedüründen davalının haberdar edilmesi ve davalının savunma haklarının kullanma imkânı anlaşılırsa , tahkim kararının adil yargılama ilkelerine riayet edilmesi sayılmaktadır.

¹Kaplan, Y. (2002). *Milletlerarası Tahkimde Usule Aykırılık*, Ankara, 90.; Şanlı, 2011, 346.

²Şanlı, 2011, 344-345.

³Şit, 2005, 209.; Ertekin, Karataş, 1997, 481-482.

⁴Kaplan, 2002, 89-90.

⁵Kaplan, 2002, s. 127.

⁶Erdoğan, 2004, 118.; Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 90.

⁷Yeşilova, B. (2008). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Nihai Karardan Önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi*. İzmir: Güncel Yayınevi, 173.

2.12.Tahkim Sözleşmesinin Dışında Karar Verilmesi Durumunda

New York Sözleşmesince tahkim kararı, hakem anlaşması ve hakem şartında öngörülmeleyen bir uyuşmazlığa ilişkin olur ve hakem sözleşmesi veya hakem şartını aşan hükümleri ve hakem kararının hakemliğe tabi bulunan meseleleri hakkındaki hükümleri dışında kalan hükümlerini eğer ayırt edilebilecek durumdalar ise, sadece onların tanınması ve icrası istenebilir.Hakemler taraflarca belirlenmiş yetki sınırları içerisinde hareket edebilirlerVe tahkim sözleşmesi dışında veya fazla karar vermeleridir. Aksi durumda hakemler yetkilerinin dışına çıkarak karar verme yetkilerini aşma durumunda bulunacaklardır.1 hakemler, sözleşmede gösterilenden fazlasına hüküm ederlerse veya tarafların seçtiği hukuk kurallarının yerine farklı kuralları uygulamışlarsa yetkilerini aşmış oluyorlar demektir.2 tarafların tahkim sözleşmesinde belirlenmiş yetkileri hakemler tarafından aşmış olmaları durumunda aleyhine tenfiz istenen taraf bu konuyu ispat etmek zorundadır.³

Eğer tahkimde hakemler yetkileri dışında karar vermişlerse ve kararınayrılması mümkünse,hakemlerin yetkileridışında verilen kısım ayrılarakhakem kararının kısmen tenfizi istenebilir.⁴sonuç olarak hakemlerin kararları tahkim sözleşmesine dayanarak verilmektedir ve tahkim kararı, talebe uygun şekilde verilmelidir.⁵

2.13.Hakemlerin Seçiminde Uygulanacak Hukuk

Tahkim mahkemesinin teşkili veya tahkim prosedürü sözleşmede sınırlı olmayan hallerde cereyan ettiği devletin kanunlarına uygun değilse, o zaman tahkim kararının tenfiz talebi reddedilir.

Hakem mahkemesinin teşkilinin ve tahkim prosedürünün konusunda uygulanacak hukukun belirlenmesinde, tarafların iradelerine öncelik tanınmaktadır. Böylece hakem mahkemesinin teşkili ve tahkim prosedürü taraflar arasındaki sözleşmeye

¹Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 91.; Şanlı, 2011, 348.

²Şanlı, 2011, 348.; Akıncı, 1994, 127.

³Ertekin, Karataş, 1997, 484; Şit, 2005, 212.

⁴Akıncı, 2007, 272.; Şanlı, 2011, 348.

⁵Akıncı, 2007, 272-273.

uygun olması gerekir. Aksi takdirde, hakem kararının tenfizi reddedilebilir¹. Tarafların anlaşmasında bu konularla ilgili bir açıklama bulunmaması halinde hakem kararının verildiği yer ülke hukukundan yararlanılacaktır².

Tahkim prosedürünün kapsamı, sözleşme taraflarının cevap, beyanları ve delillerini bildirme süreleri, taraflarca yapılacak haberleşme ve duruşmaların şekli ve oluşumlarıdır³. Tarafların hakemlik prosedürünü belirlemeleri hususunda vazgeçilemeyecek bazı önemli ilkeler vardır. Bu ilkeler adil yargılanma hakkı, taraflara eşit davranma, iddia ve savunma hakkı tanınma ilkesi, tarafsız ve bağımsız hakemler önünde yargılanma hakkı ilkeleridir⁴.

Usule aykırılık oluşturabilen durumlar⁵

-Hakem kararının usule uygulanan hukukun belirlendiği süre içinde verilmemesi;

-Hakem kararının usule uygulanan hukukun belirlendiği şartları taşıyamaması;

-Hakem kararının takip etmesi gereken temel usulüne aykırı biçimde verilmiş olması.

2.14. Hakem Kararının Bağlayıcı Olmaması durumu

Tahkim kararları uyuşmazlık tarafları için bağlayıcı olmamış veya kararın verildiği memleket kanunu veya tabi olduğu kanun bakımından yetkili bir makam tarafından iptal ve hükmünün icrası geri bırakılmış bulunursa, tahkim kararının tenfiz talebi reddedilebilir. Tahkim kararının tenfizine itiraz için üç farklı itiraz nedeni düzenlenmiştir ve bunlar : bağlayıcı olmaması, iptal edilmiş olması veya icrasının geri bırakılmasıdır⁶.

¹Erdoğan, 2004, 119.

²Kaplan, 2002, 50.; Şanlı, 2011, 354.

³Hacıbekiroğlu, E. (2012). *Milletlerarası Tahkim Hukukunda Deliller ve Delillerin Değerlendirilmesi*. İstanbul: XII Lehva Yayıncılık, s. 80.

⁴Hacıbekiroğlu, 2012, 36-54.

⁵Akıncı, 2007, 280-281.; Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 91

⁶Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 91.

New York Sözleşmesi'ne göre mahkeme kararlarında kesinleşmek koşulu aranmamaktadır¹ve bağlayıcılık terimi uluslararası tahkim kararlarının tenfizini sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Tahkim kararlarının kesinleşmesi gibi teknik bir terim olsaydı herhangi bir hukuk sistemindeki itiraz nedeni olabilecekti². yabancı tahkim kararlarının tenfiz edilebilmesi için kararların taraflar için bağlayıcı olması yeterlidir.³

Tahkim kararı ne zaman ve ne şekilde uyuşmazlık tarafları için bağlayıcı olacağı New York Sözleşmesi'ne göre tespit edilmemiştir. tahkim kararının bağlayıcı hale gelip gelmediği tahkim usulüne uygulanan hukukta belirlenecektir. Uyuşmazlık Tarafları anlaşmasında bu konu ile ilgili bir açıklama bulunmaması halinde kararın bağlayıcılığı hakem kararının verildiği devlet hukukuna göre tespit edilecektir⁴.

Uyuşmazlık Tarafları eğer tahkim kararının verildiği andan kesin ve bağlayıcı olacağı veya karara karşı temyiz, itiraz yollarının kapalı olması hakkında bir anlaşmaya varılmışlarsa, tahkim kararının hakemler tarafından imzalanmasından itibaren karar taraflar için bağlayıcı tanımlanmaktadır.⁵

Tahkim prosedürü verilen kararın farklı bir devlet usulü görmüşse ve farklı bir hukuka tabi ise, o zaman o devletin mahkemeleri yetkili kabul edilir⁶.

Hakem kararının verildiği veya tahkim prosedürünün tabi olduğu ülke hukukuna göre yetkili mahkeme tarafından iptal edilmiş veya icrasının geri bırakılmış olması gerekmektedir. New York Sözleşmesi'nin altıncı maddesi⁷ uyarınca mahkemeden

¹Şit, 2005, 195.

²Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 92.; Akıncı, 2007, 282.

³Ünal, 1990, 56.

⁴Birsel, M., (1984). Milletlerarası Ticaret Odasının Uzlaştırma ve Tahkim Hükümlerine Göre Verilen Hakem Kararlarının 2675 Sayılı Kanun Hükümleri Dairesinde Türkiye'de Tenfizi., *Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi, Bildiriler-Tartışmalar, II. Tahkim Haftası*. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 162.

⁵Şanlı, 2011, 363.; Kalpsüz, T. (2009). Hakem Kararlarının İcrası. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 25(2), 23.

⁶Akıncı, 1994, 148-149.

⁷New York Sözleşmesi'nin VI. maddesi, "V. maddenin 1-e bendinde belirtilen yetkili makamdan hakem kararının iptal veya icrasının geri bırakılması talepe edilmiş olması halinde, huzurunda hakem kararını dermeyan eden otorite, gerekligi görür seten fiz hükümünün verilmesini ileriye bırakabilir ve tenfiz isteyen tarafın talebi üzerine, karşı tarafı teminat ödemekle yükümlü olabilir."

tenfiz kararlarının ertelenmesi istenebilir.¹ tahkim kararının icrasının ertelenmesi istisnai bir durum olarak icranın durması için teminat yatırılması gerekmektedir.²

New York sözleşmesinde Tahkim kararlarının herhangi bir sebepten iptal edileceği belirtilmemiştir. Amatahkim kararlarının iptal edilmesinin konusundaki kabul edilen bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Tahkim sözleşmesinin geçersizliği, uyuşmazlık tarafların ehliyetsizliği, hakemler görevlerini kötü veya eksik ifa etmeleri veya yetkilerini aşmış olmaları, tahkim yargılaması için sürenin dolmuş olması ve davada usule veya esasa aykırı bir takım aksaklıkların çıkmasıdır.³ Yetkili mahkemeler kendi hukuklarına esasen kabul ettiği bir hakem kararının iptal edilmiş veya icrasını ertelenmiş veya bırakılmış olması durumunda, tenfiz talebinin reddeder.⁴

tahkim kararının tenfiz esasına ilişkin bir inceleme yapılmaz. Sadece, tahkim kararının bağlayıcı olup veya olmaması dikkate alınır. tahkim kararının verildiği ülkenin mahkemeleri tarafınca iptal edilip edilmemesi incelenir⁵. Doktrinde bir görüşe göre, bazı önemsiz şartlarının yerine getirilmemiş olmasından dolayı verilmiş bulunan tahkim kararlarının iptali veya icrasını geri bırakma kararına rağmen tahkim kararının tanınması veya tenfizine karar verilebilecektir⁶. Bununla birlikte, tenfiz ülkesi mahkemeleri için iptale yetkili mahkemelerin vermiş oldukları kararlar bağlayıcı değildir. Tenfiz ülkesi mahkemeleri iptal edilmiş kararları tenfiz edebilir⁷.

2.15. Uyuşmazlığın Tahkime Elverişli Olmaması koşulu

Yabancı tahkim kararının tanıma ve tenfiz talebinin başvuru devletinin kanunlarına göre ihtilaf konusunun tahkim yolu ile çözümlenmesi elverişli değilse tahkim kararının tenfiz talebi reddedilebilir (m.5/2)

¹Akıncı, 2007, 284.

²Erdoğan, 2004, 121.

³Erdoğan, 2004, 120.; Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 92.; Akıncı, 2007, 283-284.

⁴Şanlı, 2011, 365.; Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 92.

⁵Akıncı, 2007, 282.; Şanlı, 2011, 365.

⁶Kalpşüz, T. (2010). *Türkiye'de Milletlerarası Tahkim*. (İkinci Baskı). Ankara: Yetkin Yayınevi, 246.

⁷Akıncı, 2007, s. 283-284.

Bu maddeye göre tenfizi istenilen uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümünün mümkün olup olmaması tenfiz hâkimince dikkate alınacaktır ve uyuşmazlığın konusunun tahkime elverişli olup olmadığını tenfiz yeri ülkesi kanunlarına göre tespit edilecektir.¹örnek için bir yabancı tahkim kararının Azerbaycanda tenfizi talep edilirse, Azerbaycan Hukuku'na göre tahkim yolu ile çözümlenmeye uygun bir uyuşmazlık kararının verilmesi gerekir ve Söz konusu olan ihtilafın Azerbaycan hukukuna göre tahkime uygun olmaması halinde tahkim kararının tenfizi reddedilecektir².

Herhangi bir uyuşmazlığın Tahkim yoluyla çözümlenmeyen bakımından her devletin iç kanunlarında farklı mevzular bulunmasına rağmen, genel olarak rekabet hukuku ve fikri haklar gibi zayıf tarafın korunması amacıyla bazı konularda sınırkonulmaktadır³.

Yabancı tahkim kararlarının New York Sözleşmesi'ne göre Türkiye'de tenfiz talebi istenilen zaman kararlara konu olan uyuşmazlığı Türk Hukukuna göre tahkim yolu ile çözümlenmesi için izin verilen uyuşmazlıklar kapsamına olmalıdır.

6100 sayılı türk Muhakemeleri Kanunu'nun madde.408 ve 4686 sayılı uluslararası Tahkim Kanunu birinci maddesinin 4. Bendine göre hangi uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğuna ilişkin temel prensipleri ifade edilmiştir.

MTK m.1/4 de şöyle söylemektedir “Bu Kanun, Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda uygulanmaz”. New York Sözleşmesi türkiye cumhuriyeti tarafından onaylanırken ticari çekince hakkını kullanmıştır ve buna göre ticari nitelik taşımayan uyuşmazlıklar hakkında verilen tahkim kararlarının New York Sözleşmesi bakımından tenfiz reddedilecektir.

Türk Hukukuna göre ceza ve idari yargıyla ilgili uyuşmazlıklarda tahkime başvurulamaz.⁴4446 sayılı Kanunla Anayasa değişikliği ile kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla

¹Akıncı, 1994, 173.

²Erdoğan, 2004, 123-124.

³Akıncı, 1994, 173.; Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 93.

⁴Akıncı, 2007, 285.

çözülmesi kararlaştırılmıştır.¹kamu düzenine ilişkin konularda örnek için boşanma davasında, icra-iflas davasında veya iş hukuku uyuşmazlıklarında tahkim söz konusu olmaz.²

2.16.Tahkim Kararlarının Kamu Düzenine Göre Aykırı Olması

New York Sözleşmesi'nin.5 (b) bendine göre tahkim kararlarının tanınmaması, kamudüzenine aykırı olması bir tenfiz red nedeni olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre hakem kararının kamu düzenine re'sen inceleneceği görülmektedir.

Kamudüzeni belirli bir zaman dilimi içerisinde, siyasi ve sosyal ve ekonomik ve ahlaki ve hukuki açılardan temel yapısını belirlemekte olup temel çıkarlarını koruyan kurallar topluluğu şeklinde tanımlanabilmektedir.³ülkelerin siyasi, sosyal, ekonomik ve ahlaki ve hukuki değerlerinin farklı olduğu için kamu düzeni anlayışı da değişmektedir.⁴

New York Sözleşmesi'nde kamu düzeninde aykırılığın tespitinde esas alınabilecek sınırlamalar belirtilmemiştir ve bu yasal boşluğun ortadan kaldırılmasının tek yolu bu konunun tespitinde tenfiz devleti hâkimine takdir yetkisi verilmesidir.⁵

New York Sözleşmesi'nde tahkim kararlarının tenfizi iki durumda kamu düzenine aykırı sayılabilir onlardan birincisi, tenfiz edilecek yabancı hakem kararının içeriğinden tenfiz devleti temel hukuki ve ahlaki normlarına göre aykırılı bulunmasıdır. Kadın ticareti ve uyuşturucu gibi ahlaka aykırı sözleşmelerden kaynaklanan fiillerin hükümlerine alınmış olması durumunda kamu düzenine aykırılık oluşturmaktadır.⁶ tahkim kararlarının tenfizinde kamu düzenine aykırılık olan ikinci durum hakemlerin bağımsız veya

¹Ulusoy, A. (2001). Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerine İlişkin Tahkim., *Milletlerarası Tahkim Semineri*. Ankara, 77.

²Kuru, B. *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. (Altıncı Baskı). İstanbul: Demir Yayınevi, 5951.

³Tanrıver, S. (1998). Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan. *MHB*, 17-18(1-2), 476.

⁴Şanlı, 2011, 371.

⁵Nomer, Ekşi, Gelgel, 2008, 92.; Şanlı, 2011, 372.

⁶Şanlı, 2011, 372-373.; Akıncı, 1994, 197.

tarafsız olmamalarıdır¹. Hakemler karar verdikleri zaman hiç kimseden emir yada talimat almadan adil ve doğru bir karar vermelidirler.²

2.17. Türkiyede Yargıtay kararları Altında Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

Bir yabancı tahkim kararının Türkiyede icra edilmesi için tanınması veya tenfiz davasının açılması gerekmektedir. Bu dava sonuçlarından dolayı ve verilen kararın niteliğine bağlı olarak iki türlü karar verilir, birincisi yabancı hakem kararının tanınma davası ve ikincisi ise yabancı hakem kararının tanınması davasıdır. Eğer bir yabancı hakem kararının niteliği icrailik sıfatı bulunuyorsa tenfiz davasının açılması gerekmektedir veya yabancı hakem kararı icrailik sıfatı taşıyorsa o zaman kararın tanınması için dava açılması gerekmektedir.

2.17.1. Türk Yargıtayına Göre Yabancı Tahkim Kararlarının Tanınma ve Tenfiz prosedürü

Türkiyede bir yabancı hakem kararının tanınması ve tenfiz için müstakil bir dava çailmalıdır aynı zamanda sürülmekte olan bir davanın içindedeyabancı hakem kararının tanınması mahkemeden istenebilmektedir.

New yor konvansiyonunun üçüncü maddesine esasen bir yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizi, tenfizi istenilen devletin usul hukukuna göre olmalıdır ve Türkiyede ise tenfiz hükümleri 5718 numaralı MÖHUKta yer almaktadır.

Yabancı hakem kararının tenfizini isteyen taraf daha önceden belirlenmiş yerin asliye mahkemesine yazılı dilekçeyle başvurur ama eğer tarafların daha önceden böyle bir anlaşmaları yoksa sakın oluğu yer ve eğer sakın olduğu yerde belli değilse icra edilebilecek malın olduğu yerin mahkemesinin yetkili sayılır.

Tenfizi isteyen taraf tenfiz dilekçesine tahkim sözleşmesi veya tahkim şartının aslını ve tahkim usulüne göre onanmış suretini, kesinleşmiş ve bağlayıcı ve icra edilebilir kararın suretini tercümeleriyle birlikte asliye mahkemesine verir.

¹Şanlı, 2011, 374.

²Nomer, E. (2001). Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi,

Tahkim dava dilekçesi ekleriyle birlikte karşı tarafa tebliğ edilir ve sonra basit bir yargılama usulüne tabi tutularak gereken sonuç karar verilir.

2.17.2.Yargıtaya Göre Yabancı Tahkim Kararlarının Sıfatı

Türkiyede yargıtay kararlarına göre verilen yabancı hakem kararları eğer Türk usul kanununa göre verilmiş ise bir yabancı hakem kararı gibi sayılmamaktadır ve bu yüzden verilen kararın tenfizine başvurmak gerekmemektedir.bu konuya örnek olarak 1985 yılında Milletlerarası ticaret odası tahkim mahkemesi Türk usulüne göre verdiği kararı yabancı bir hakem kararı gibi tanımamıştır.

Türk yargıtayına göre sırf Milletlerarası ticaret odası tahkim mahkemesi tarafından verilen kararlar yabancı hakem kararı gibi sayılmamaktadır.yargıtayın 15 inci hukuk dairesi 1996 yılında verilen kararında sırf ICC tahkim kurallarına göre verilen kararların yabancı hakem kararı gibi sayılmamasını görmekteyiz

2.17.3.Yargıtaya Göre Tahkime Elverişlilik

Yargıtay kararlarına baktığımızda genel olarak kamu düzeniyle ilişkisi olan konularda tahkim anlaşması yapılamaz başka deyişle yargıtay tarafından verilen içtihadlara baktığımızda tenfizi istenilen kararların kamu düzenine aykırı olup olmaması incelenmektedir.

Yargıtay 1994 tarihili bir kararında tahkim sözleşmesinin gerçek veya tüzel kişilerin kamu düzenine ilişkin olmayan hukuki uyumsuzlıkların çözümünü hakem veya hakemlere bıraktıkları sözleşme olarak tanımaktadır.

Yargıtayın üçüncü hukuk dairesi 2004 yılında verdiği karara göre kira bedelinin tespiti için tahkime başvurmak mümkün olmadığını beyan etmiştir.yargıtaya göre kira bedeli kamu düzenini ilgilendirdiği için konuyu tahkime götürmek mümkün değildir.

SONUÇ

Günden güne büyüyen ticari ilişkilerden dolayı uluslararası ticari tahkimin seçilmesinde yaygınlaşmaktadır.devletler uluslararası tahkim alanıyla ilgili hem uluslararası anlaşmalar yapıp hemde iç hukukta düzenlemeler yapmaktadırlar.tahkimin avantajlarının yanısıra dezavantajlarıda mevcuttur ve bu yüzden onlarıda dikkete almak lazımdır.

Bir uluslararası ticari tahkim sözleşmesinin iyi hazırlanmasında tahkimin dili, tahkimin yeri, tahkimde uygulanacak hukuk sistemi, hakemlerin sayısı gibi temel şartlara dikkat etmek gerekmektedir.

Uluslararası tahkim sözleşmesi yapılırken karşı tarafın ülkesinde tahkim kararlarının tanınıp tanınmaması ve new york sözleşmesine taraf bir ülke olup olmaması önemli konulardan biridir.new york sözleşmesine taraf olmayan ülkeler için, birleşik Arap Emirlikleri, libya ve irak ülkelerini sayabiliriz.

Türkiye Cumhuriyetide diğer Ülkeler gibi hem iki taraflı Tahkim anlaşmalar ve hemde uluslararası anlaşmalar yaparak uluslararası yatırımcı ve iş adamlarının Tahkim alanında güvenlerinin kazanılması için addımlar atmıştır.

Tahkim sahip olduğu Avantajlardan dolayı Dezavantajlara da sahiptir, Uluslararası Tahki seçilme nedenlerinden birisi Tahkim prosedürünün devlet yargısına göre daha hızlı olmasıdır ama bu Avantaj her zaman böyle olmaya bilmektedir mesela Milletlerarası Ticaret odasının Tahkim kurallarına göre hakemler başvuru tahkim konusuna altı ay içerisinde karar verebilirler ve eğer taraflardan birisi tahkim sürecinde bir belge öne sürerlerse bu altı ay zaman ek olarak bir kaç ay daha süre alabilmektedirler ve böylelikle Tahkimin Avantajlarından olan zaman konusu Dezavantaja çevirilmektedir.

Başka bir örnek için Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi(ICSID)i verebiliriz. ICSID ın tahkim kurallarına göre Hakemler Tahkim kararı konusunda herhangi bir kısıtlı zamana tabi değildir ve genelde bu Tahkim kurumunun daha önce verdiği kararlara baktığımızda, kararların üç veya 4 sene süreden sonra verilmesini görmekteyiz.

Tahkimin diğer dezavantajlarından biriside Tahkim masraflarının çok pahalı olmasıdır örnek için Milletlerarası Ticaret odası Tahkim kurumuna 100.000 dolarlık bir Uyuşmazlığın başvurulması halinde, tek Hakem seçildikte 13.000 dolar ve üç Hakem seçildikte 30.000 dolar gibi Tahkim ücreti ödenmektedir ki bu da Tahkim yönteminin pahalı bir seçim olması anlamına gelmektedir.

Türkiye genelinde İstanbul Ticaret odası (ITOTAM), türkiye odalar ve borsalar birliği (TOBB) ve İstanbul Tahkim merkezi (İSTAC) gibi Uluslararası Tahkim hizmetleri sunmakta olan kurumlar mecuttur ama çok nadir hallerde ve az sayıda Uyuşmazlığın tarafları bu kurumlara başvurmuşlardır.

Türkiye sayıdığımız Uluslararası Tahkim merkezlerinin Dezavantajlarından kendi menfaatine kullanmasını önerebiliriz. Mesela yeniden yoğun Ticari ilişkisi olduğu Ülkelerlele ikili Tahkim Anlaşmalarını düzenleyip ve bu Anlaşmalarda Thkim sürecinin azatılmasına ve Tahkim masraflarının daha düşük olmasına yer verilmesi ve Uluslararası Konferanslar düzenlemekle sayıdığımız yerli Tahkim kurumlarının da Tahkim süresi ve masraflarının azatılması için kanunlarda değişiklik yapmasını öne sürerek dünya genelinde Tahkim konusua önem veren Uyuşmazlık taraflarının dikkatini çekebilimesi öneriliyor.bunun için adı geçen yerli Tahkim kurumlarının kanunlarında, kararların verilmesi sürecitin Uluslararası Tahkim kurumlarına göre daha düşük olması ve Tahkim masraflarının aynı zamanda onlara göre düşük alma değişiklikleri zorunlu görölmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Z. (1994). Milletlerarası Ticari Hakem Kararları ve Tenfizi. Ankara: DEÜHF Dergisi.
- Akıncı, Z. (2007). Milletlerarası Tahkim. (İkinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi. Ansay, T. (1984). Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin New York Anlaşması ve Yeni Türk Devletler Özel Kanunu Kanunu., Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi, Bildiriler Tartışmalar, II. Tahkim Haftası. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Arat, T. (1964). Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD), 21(1-4).
- Aslan, Z., Arat, N. (2005). Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Tahkim Usulü, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(8).
- Bello, H. (2013), Mexheleja – Kodi Civil Osman dhe trashëgimia juridike osmane në Shqipërinë e viteve 1912-1929. “Zani I Nalte” Dergisi, 2(2).
- Birsel, M. (1998). Milletlerarası Tahkim Sözleşmeleri (Arbitration Conventions) ve İki Taraflı Yatırım Anlaşmalarının Türk Hukuku Üzerindeki Etkileri, Ali Bozer’e Armağan. Ankara.
- Birsel, M. (2005). Türkiye’de Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinin Anayasal ve Küresel Boyutları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi (DEÜHF) Dergisi, 7(2).
- Birsel, M., (1984). Milletlerarası Ticaret Odasının Uzlaştırma ve Tahkim Hükümlerine Göre Verilen Hakem Kararlarının 2675 Sayılı Kanun Hükümleri Dairesinde Türkiye’de Tenfizi., Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi, Bildiriler-Tartışmalar, II. Tahkim Haftası. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Birsel, M., Budak, A. (1997). Milletlerarası Tahkim Konusunda Türk Hukuku Açısından Sorunlar ve Öneriler – Türk Tahkim Hukuku ve UNCITRAL Kanun Örneği., Veziroğlu, S. (Editör). Milletlerarası Tahkim Konusunda Yasal Bir Düzenleme Gerekir mi?, Sempozyum-Bildiriler-Tartışmalar. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Çelikel, A., Erdem, B. (2016). Milletlerarası Özel Hukuk. (On dördüncü Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Daradkeh, L. (2005). Recognition and Enforcement of Foreign Commercial Arbitral Awards Relating to International Commercial Disputes: Comparative Study (English

and Jordanian Law), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Leeds Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Birleşik Krallık.

Dayınlarlı, K. (1984). Yabancı Hakem Kararlarının 2675 Sayılı Kanuna Göre Tenfizi., Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi Bildiriler Tartışmalar, II. Tahkim Haftası. Ankara.

Demircan, H. (2005). UNCITRAL Tahkim Kuralları ile Milletlerarası Tahkim Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Ad Hoc Tahkim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ekşi, N. (2013). Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Tahkim. İstanbul: Beta Yayınevi.
Erdoğan, F. (2004). Uluslararası Hukuk ve Tahkim. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Ertekin, E., Karataş, İ. (1997). Uygulamada İhtiyari Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Greenberg, S., Kee, C., Weeramantry, J. (2011). International Commercial Arbitration An Asia-Pacific Perspective. Londra: Cambridge Üniversitesi Yayınevi.

Hacıbekiroğlu, E. (2012). Milletlerarası Tahkim Hukukunda Deliller ve Delillerin Değerlendirilmesi. İstanbul: XII Lehva Yayıncılık.

İnternet: McLaughlin, J., Genevro, L. (1986). Enforcement of Arbitral Awards under the New York Convention - Practice in U.S. Courts. Berkeley Journal of International Law, Vol. 3(2), 252. Web:
<http://scholarship.law.berkeley.edu/bjil/vol3/iss2/2>

Kalia, A. (2010). E drejta nderkombetare private. Tirane: Flesh Yayınevi.

Kalpsüz, T. (2009). Hakem Kararlarının İcrası. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 25(2).

Kaplan, Y. (2002). Milletlerarası Tahkimde Usule Aykırılık, Ankara.

Keskin, B. (2007). Kamu Hizmetinin Görülmesine İlişkin Sözleşmelerde Uluslararası Tahkim. İstanbul: Arıkan Yayınevi.

Kola, F. (2008). Vendimi i Arbitrazhit Kundershtimi, Njohja dhe Ekzekutimi i tij, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tirana Üniversitesi, Arnavutluk.

Kola, F., Çinari, S. (2015). Zgjidhjet alternative te mosmarreshjeve. Tirane: Albas Yayınevi.

Koral, R. (1961). Yabancı Hakem Kararlarının İcrası Hakkında Birleşmiş Milletler New York Konferansı ve 10 Haziran 1958 tarihli Sözleşme. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 24(1-4).

Krisafi, K., Ballanca, Z., Luarasi, A., Gjika, G., Zaganjori, Xh., Elezi, I, Nova, K., Omari, L., Hysi, G, Brozi, Z., Gjilani, F. (2007). Historia e Shtetit dhe e se Drejtes ne Shqiperi. Tirane: Luarasi Yayınevi.

- Kuru, B. Hukuk Muhakemeleri Usulü.(Altıncı Baskı). İstanbul: Demir Yayınevi.
- Kuru, B., Arslan, R., Yılmaz, E. (2002). Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı. (On dördüncü Baskı). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Mandia, L. (2005). Harmonizimi i legjislacionit proçedural civil. Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve të huaja gjyqësore. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tirana Üniversitesi, Arnavutluk.
- Meneri, S. (2012). E drejta e arbitrazhit dhe e ndermjetesimit nderkombetar tregtar. Tirane: Guttenberg Yayınevi.
- Mici, K. (2014). Palet Ndergjyqese ne Procesin Gjyqesor Civil. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aleksander Moisiu Üniversitesi, Arnavutluk.
- Mistelis, L. (2015). Concise International Arbitration. (İkinci Baskı). Hollanda: Kluwer Law International Yayınevi.
- Nomer, E. (1965). Milletlerarası Hakemlik Sözleşmelerinde Kanunlar İhtilafı. Tahkim IV. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Nomer, E. (2001).Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan. MHB, 19-20(1-2).
- Nomer, E. (2009). Milletlerarası Usul Hukuku. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Nomer, E. (2015). Devletler Hususi Hukuku, (Yirmi birinci Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Nomer, E., Ekşi, N., Gelgel, G. (2008). Milletlerarası Tahkim Hukuku. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Oğuz, A. (2004). Lex mercatoria : tarihçe, kaynaklar, tahkim uygulamasındaki yeri, hukuk teorisi içerisindeki yeri. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Özdemir, D. (2003). Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk Olarak Lex Mercatoria. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(1-2).
- Öztekin, G. (1993). Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 22.09.1989 tarihli kararının eleştirisi, MHB, 13(1-2).
- Pekcanitez, H., Atalay, O., Özekes, M. (2015). Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Redfern, A., Blackaby, N., Partasides, C., Hunter, M. (2004). Law and Practice of International Commercial Arbitration. Londra: Sweet & Maxwell Yayınevi.

Reed, L., Paulsson, J., Blackaby, N. (2010). Guide to ICSID Arbitration. Kluwer Law International Yayınevi.

Sakmar, A. (1982). Yabancı İlâmların Türkiye'deki Sonuçları, İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Schreuer, C. (2001). The ICSID Convention: A Commentary. Londra: Cambridge Üniversitesi Yayınevi.

Şanlı, C. (1986). Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (BATİDER).

Şanlı, C. (1990). 21 Nisan 1961 Tarihli Avrupa Anlaşması ve Türk Tahkim Hukuku., Avrupa (Cenevre) – New York Sözleşmesi ve Türk Tahkim Hukuku Sempozyumu. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Şanlı, C. (2011). Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları. (Dördüncü Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.

Şanlı, C., (1984). Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakem Kararlarının Tahkim Yeri Hukukundan Ayrılması ve Bu Kararların 2675 Sayılı Kanun Açısından Tenfizi Sorunu., Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi, II. Tahkim Haftası. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Şit, B. (2005). Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi.

Ankara: İmaj yayınevi.

Tanrıbilir, B., Şit, B. (2002). Milletlerarası Tahkim Müessesesi ve Yeni Milletlerarası Tahkim Kanunu. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (MHB), 22(2).

Tanrıver, S. (1998). Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan. MHB, 17-18(1-2).

Tanrıver, S. (2000). Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmeleri ve Tahkim, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan. İstanbul.

Tuygun, S. (2007). ICSID Tahkime İlişkin Hakem Kararlarının İcra Edilmesi. İzmir: Güncel Yayınevi.

Ulusoy, A. (2001). Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerine İlişkin Tahkim.,

Milletlerarası Tahkim Semineri. Ankara.

Ünal, Ş. (1990). Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası., Avrupa (Cenevre) – New York Sözleşmesi ve Türk Tahkim Hukuku Sempozyumu. Ankara. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Van den Berg, A. J. (2007). New York Convention of 1958: Refusals of Enforcement. *Journal of ICC International Court of Arbitration*, 18(2).

Van den Berg, A.J. (2009). The New York Convention of 1958: An Overview Gaillard., E., Di Pietro, D. (Editörler). *Enforcement of Arbitration Agreements and International Arbitral Awards–The New York Convention in Practice*. Londra. Cameron May Yayınevi.

Weigand, F. (2009). *Practitioner's Handbook on International Commercial Arbitration*. (İkinci Baskı). Birleşik Krallık: Oxford Üniversitesi Yayınevi.

Yavuz, C. (2009). Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi Olduğu Hükümler., Ulusoy, E., Yıldırım, A. (Editörler). II. Uluslararası özel hukuk sempozyumu "tahkim" 14 Şubat 2009, konuşmalar, tartışmalar, bildiriler. İstanbul. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Yeğengil, R. (1974). *Tahkim (L'Arbitrage)*. İstanbul.

Yeşilova, B. (2008). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Nihai Karardan Önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi*. İzmir: Güncel Yayınevi.

Yılmaz, E. (2011). *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Zhang, B. (2015). *Recognition And Enforcement Of Foreign Arbitral Awards In China And Grounds For Refusal In The Context Of The New York Convention*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ghent Üniversitesi, Belçika.